

Výchova v rodině k finanční gramotnosti dětí druhého stupně základní školy

Šárka Žáková

Bakalářská práce
2015/2016

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2015/2016

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Šárka Žáková**
Osobní číslo: **H13100**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Výchova v rodině k finanční gramotnosti dětí**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti výchovy v rodině a metod rozvoje finanční gramotnosti.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

EYRE, Linda a Richard M. EYRE. Jak naučit děti hodnotám. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007, 156 s. ISBN 978-80-7367-275-1.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002, 118 s. ISBN 80-7178-671-3.

OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, 144 stran. ISBN 978-80-244-4519-9.

VÁGNEROVÁ, Maria. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012, 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jana Martincová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **9. prosince 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **27. dubna 2016**

Ve Zlíně dne 9. prosince 2015

doc. Ing. Anežka Lengálková, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému, dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60⁴⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci – nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. ke nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohláším, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 12. 9. 2016

..

Radovan Štok

¹⁾ Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47o. Autorským právem chráněných prací.

²⁾ Zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3. Autorským právem chráněných prací, kterým zejména Změna souvisejících právních předpisů (zákon č. 121/2000 Sb.).

(2) Dílčasná, případně kumulativní a nepřetržitá práva uveřejněná v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být rovněž odůvodněná a odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

(3) Pokud se odůvodňuje právo, musí být uveřejněno v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněno v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

2) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

(3) Do práva uveřejněného v tisku nebo v elektronické podobě musí být uveřejněno veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

3) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

(4) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

5) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

6) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

7) Pokud je zřejmé, že právo uveřejněné v tisku nebo v elektronické podobě musí být veřejně přístupná a musí být odůvodněná a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost, a musí být uveřejněna v podobě, která umožňuje jejich snadnou dostupnost.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá výchovou dítěte v rodině k finanční gramotnosti, teoretická část je rozdělena do tří částí. První část se zabývá rodinou jako základní socializační jednotkou, která ovlivňuje dítě již od narození a určuje jeho budoucí život, formuje hodnoty a postoje dítěte a také ho vzdělává, též se věnuje funkcím rodiny, kde se zaměřuje především na ekonomickou funkci rodiny. V druhé kapitole se práce zabývá výchovou v rodině k finanční gramotnosti dětí a postoji dětí k penězům a důležitým hodnotám. Ve třetí kapitole je vymezena finanční gramotnost, kde jsou také uvedeny důležité složky finanční gramotnosti a postoje lidí k penězům. Praktická část je zaměřena na výzkum, který se zabývá tím, jaký je vnímaný přístup rodičů k finančnímu vzdělávání svých dětí, zjišťujeme jakým způsobem rodiče formují finanční gramotnost svých dětí, zda si rodiče uvědomují, jestli jsou jejich děti schopné si šetřit a též jestli rodiče svým dětem poskytují kapesné.

Klíčová slova: rodina, výchova, finanční gramotnost, dítě, hodnoty, kapesné

ABSTRACT

My bachelor thesis deals with the child's financial literacy, theoretical part is divided into three parts. The first part deals with the family as the basic unit of socialization, which affects the child since birth and determines its future life, shapes the values and attitudes of the child and educates him, is also devoted to family functions, where it focuses primarily on the economic function of the family. In the second chapter thesis deals with the homes, the financial literacy of children and children's attitudes towards money and also important values. In third chapter is described financial literacy, where are also given an important components of financial literacy and attitudes towards money. The practical part is focused on the research, which focuses on what is perceived attitude of parents to finance their children's education, to investigate how parents shape the financial literacy of their children if the parents realize if their children are able to save money and also if parents are willing to give pocket money to their children.

Keywords: family, education, financial literacy, child, values, pocket money

Moc děkuji hlavně Mgr. Janě Martincové za odborné rady a dohled, za trpělivost a ochotu, se kterou pomáhala s mojí bakalářskou prací, na její vstřícný přístup a profesionální chování, za její velmi užitečné rady, připomínky i doporučení.

Také bych chtěla poděkovat osloveným respondentům, i dané škole, která mi umožnila, výzkum. Také bych chtěla poděkovat mé rodině, která se mnou měla velkou trpělivost a vždy mě podporovala, po celé tři roky studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze mé bakalářské práce a elektronická verze, která je nahraná do portálu IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 RODINA JAKO HLAVNÍ SOCIALIZAČNÍ ČINITEL	12
1.1 RODINA A JEJÍ FUNKCE	13
1.1.1 Sociálně ekonomická funkce.....	15
1.2 RODINA A FINANČNÍ GRAMOTNOST	16
1.2.1 Nárůst zadluženosti domácností.....	17
1.2.2 Sociální, psychologické a ekonomické aspekty zadlužování.....	18
2 VÝCHOVA V RODINĚ	20
2.1 VÝCHOVA DÍTĚTE K HODNOTÁM	21
2.1.1 Výchova k finanční gramotnosti	22
2.1.2 Děti a peníze.....	23
2.1.3 Hra na emoce.....	25
3 VYMEZENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI	27
3.1.1 Finanční vzdělávání	28
3.1.2 Finanční plánování	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
4 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ	32
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	32
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	33
4.3 METODY EMPIRICKÉHO ŠETŘENÍ	33
5 POJETÍ VÝZKUMU	34
5.1 VÝZKUMNÝ SOUBOR	34
5.2 TECHNIKA SBĚRU DAT	34
5.3 ANALÝZA DAT.....	34
6 VÝSLEDKY VÝZKUMU	35
7 INTERPRETACE DAT	61
7.1 DOPORUČENÍ	65
ZÁVĚR	66
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	68
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	70
SEZNAM GRAFŮ	71
SEZNAM TABULEK	72
SEZNAM PŘÍLOH	73

ÚVOD

Téma výchovy k finanční gramotnosti v rodině dětí druhého stupně základní školy, jsem si vybrala převážně proto, že je stále aktuálnější, a nejen výchova dětí k finanční gramotnosti, ale finanční gramotnost, jako samostatný fenomén. Tímto tématem se zabývá například Iva Jungwrightová či Luboš Smrčka, který se přímo zabývá rodinným rozpočtem a finanční gramotností. S tímto finanční gramotnosti a finančního plánování, ale též rodinného rozpočtu se setkáváme, jak v odborné literatuře, tak ve všech druzích médií, také ve vzdělávací sféře, a to nejen ve vzdělávání dětí, ale také ve vzdělávání dospělých. V dnešní době, mají lidé stále větší problémy se zadlužováním, předlužením, neschopností splácet půjčky a nezvládají finanční závazky, vůči bankovním i nebankovním institucím. A právě tyto skutečnosti souvisí s nedostatečnou mírou finanční gramotnosti. Já sama si netroufám říci, že jsem finančně gramotná, alespoň ne dostatečně. Proto jsem zvolila právě výchovu k finanční gramotnosti v rodině, jelikož právě tam bychom měli začít, v rodině. Již známý psychoanalytik Sigmund Freud říká, že již dítě od tří let věku vnímá peníze, samozřejmě ne ještě tak jako my dospělí, ale vnímá. Jak říká Stowers peníze existují od dávných dob a mají velkou moc. Peníze provází člověka od narození a to především v rodině, kde dítě získává základní návyky, osvojuje si dovednosti, formuje názory na svět a společnost, učí se žít ve společnosti, učí se vlastní zodpovědnosti a také si osvojuje hodnoty, které mu rodiče předávají, jak vědomě, tak i nevědomky. Rodina je základním socializačním činitelem a první sociální skupinou, se kterou se dítě hned po narození setkává a do které vrůstá. Rodina má své určené funkce, díky kterým dítě vychovává. Jednou z funkcí rodiny je funkce ekonomická. Tato funkce je stěžejní pro výchovu k finanční gramotnosti dítěte, kde se dítě učí rozpoznávat hodnotu peněz, rodiče dítěti předávají finanční návyky, učí ho jak správně zacházet s penězi, jak umět spořit, učí ho o příjmech i výdajích. Rodina dítě učí finanční gramotnosti, také pomocí kapesného, což je vlastně takový první finanční příjem dítěte a právě na tom, že dítě dostane kapesné, se již může jistým způsobem učit finanční gramotnosti a to pomocí spoření si peněz, které z kapesného ušetří.

Prostudováním odborné literatury k bakalářské práci, jsem se snažila, zdokonalit své povědomí o finanční gramotnosti. Snažila jsem se porozumět problematice finanční gramotnosti a také výchovy. Z knih jsem se dozvěděla mnoho přístupů k učení finanční gramotnosti, učení dětí zacházet s penězi. Přesto myslím, že neexistuje zcela jasně vyhraněný způsob, jak

naučit dítě finanční gramotnosti. Každý člověk je individuálním tvorem, proto si každý osvojuje věci jiným způsobem a též předává své zkušenosti a znalosti jinak než druzí. Proto neexistuje univerzální způsob výchovy, můžeme se spíše inspirovat a vzít si ponaučení.

I. TEORETICKÁ ČÁST

,

1 RODINA JAKO HLAVNÍ SOCIALIZAČNÍ ČINITEL

V této kapitole se budeme zabývat rodinou, která je chápána jako hlavní a primární socializační a výchovný činitel, už od raného věku dítěte.

Lidský jedinec na svět přichází pouze jako potenciální člověk. Člověkem se stává až v procesu socializace, výsledkem tohoto procesu je získání specificky lidských způsobů psychického reagování, vnímání, myšlení, citění, chování, což jsou právě ty vlastnosti, které jedinci umožňují život v civilizované společnosti. Rodina jako primární nositel kultury poskytuje základ norem a hodnot společnosti. Vede dítě k životu ve společnosti, učí dítě orientovat se ve světě určitých symbolů (Výrost, Slaměník, 2008, s. 49-50). Dle Krause (2008, s. 56) se socializací rozumí takový proces, který způsobuje postupnou přeměnu jedince jako bytosti biologické v jedince, který se stává společenskou bytostí. Je to tedy postupné začleňování do běžného života dané společnosti, je to takový proces, ve kterém se učíme ve společnosti žít a kooperovat.

Rodina v naší společnosti a nejen v té české, ale rodina obecně je vnímána jako základní jednotka lidské společnosti, tato jednotka funguje jako primární společenská skupina, v níž jsou její členové osoby, které jsou spjaty příbuzenskými vztahy, jejichž dospělí členové mají zodpovědnost za výchovu a péči o mladší, tedy děti. (Dunovský 1989, cit. podle Procházka 2012, s. 12).

„Rodinu lze z hlediska její dominantní role pojmout jako strukturovaný celek, jehož smyslem, účelem i náplní je utvářet relativně bezpečný, stabilní prostor a prostředí pro sdílení, reprodukci a produkci života lidí.“ (Plaňava, 2000 cit. podle Procházka, 2012, s. 15) Možný (2008, s. 78) říká, že právě rodina je v první řadě důležitým modelem společnosti, do kterého se dítě rodí a vrůstá do něj, v této jednotce společnosti se dítě ocitá jako první. Proto rodina tak významně určuje další vývoj dítěte, jeho vztahy k lidem a také k ostatním skupinám lidí. Rodina učí dítě jaké hodnoty by si mělo osvojovat, a poskytuje potřebnou podporu. Tímto dítěti předává nejpodstatnější věc, kterou jsou sociální dovednosti bez kterých se jedinec v dospělosti jen těžce obejde. Možný (1999) říká, že podle sociologie byla rodina dlouhou dobu pojmuta jako sociální zařízení, jehož primárním účelem bylo vytvářet soukromý prostor, který je stíněný vůči vířícímu a nepřehlédnému veřejnému světu. Rodina chrání své členy, nemění tvar ani vnitřní uspořádání a ani habitus, změny ve svém okolí spíše vyrovnává.

1.1 Rodina a její funkce

Postavení a význam rodiny ve společnosti se také opírá o to, že rodina jakožto základní společenská jednotka naplňuje několik funkcí, potřebných jak pro prospěch společnosti, tak pro správný vývoj dítěte. Výčet těchto funkcí je však pouze teoretickým abstraktem, jelikož v praxi se tyto funkce vzájemně propojují a jsou spolu úzce spjaty. Funkce rodiny mají také vliv na to, zda rodina správně funguje a nevyskytuje se v ní jakási disharmonie, která může vzniknout právě, tím, že některá z funkcí je naplňována špatně nebo naopak vůbec (Procházka, 2012, s. 102). Mezi základní funkce rodiny patří: biologicko reprodukční funkce, výchovná funkce, socializační funkce, emocionální funkce, ochranná a domestikační funkce, regenerační a rekreační funkce a sociálně ekonomická funkce. Pojďme si jednotlivé funkce popsat podrobněji.

- Biologicko reprodukční funkce

Rodina je brána jako neoptimálnější a nejvhodnější prostředí pro realizaci reprodukce lidského druhu. Narození potomka dotváří smysl lidského života, dává mu nový význam, je to šance pro další rozvoj partnerských vztahů a dává člověku nové cíle a výzvy. Být rodičem je též známkou dospělosti a zralosti každého člověka (Procházka, 2012, s. 101). Dle Krause (2008, s. 72) zde máme tutéž funkci, která říká, že tato funkce má význam nejen pro společnost jako celek, ale taktéž má význam pro jedince, který právě utváří samotnou společnost a rodinu. A právě proto je tato funkce důležitá, jelikož je potřeba, aby se rodil takový počet dětí, který by právě tyto perspektivy jedince a následně společnosti dokázal naplnit.

- Výchovná funkce

Jedním z úkolů rodiny je výchova dětí a péče o ně. Cílevědomé a záměrné snahy rodičů vedou k naplnění výchovné funkce rodiny, jde o jedinečnou a neopakovatelnou příležitost předat svým dětem správné hodnoty a normy správného společenského chování, vést své potomky je vzdělání a sebevýchově. A také se stát pro dítě výchovným vzorem i morální oporou. (Procházka, 2012, s. 106-107). Kraus (2008, s. 79) zde tuto funkci nazývá socializačně výchovnou, takže na rozdíl od Procházky, který funkci socializační a výchovnou rozděluje, Kraus tyto funkce spojuje. Dle něj je právě rodina první sociální skupinou, která dítě formuje a učí jej, jak se správně přizpůsobit životu, zvládnou základní návyky, které jsou ve společnosti vyžadovány a též si osvojit chování běžné společnosti.

- Socializační funkce

Rodinné prostředí je takovým prostředím, kde se dítě učí přizpůsobovat se životu, který jej obklopuje, osvojovat si základní návyky a způsoby chování, které jsou v dané společnosti zcela běžné. Velmi významné pro dítě jsou osoby a jejich role v rodině, které se zde vyskytují, jejich nepřítomnost či přítomnost, ale také podoba, jakou jsou realizovány a dětem interpretovány a představovány (Procházka, 2012, s. 109).

- Emocionální funkce

Tato funkce je považována za velmi důležitou a nezbytnou, ale též bohužel velmi ohroženou. Rodina je prostředí, které dává jedinci potřebné citové zázemí, dává jedinci pociťovat lásku, dává mu prožít bezpečí, zažít jistotu v životě. Kladné vztahy v rodině jsou důležitým faktorem pro rozvoj emocionality člověka (Procházka, 2012, s. 109). Malach (2010, s. 174) uvádí, že citový vývoj dítěte ovlivňuje rodina natolik, že je téměř nenahraditelný a velmi podstatný. Je to funkce, která je v dnešních moderních rodinách stále důležitější funkcí. Právě citové pouto k rodičům a sourozencům, zkrátka k celé rodinné jednotce je považováno za velmi silný a stěžejní faktor pro správný vývoj zdravého jedince.

- Ochranná a domestikační funkce

Rodina je zázemím jedince a dotváří potřebu bezpečí a jistoty, předává člověku pocit, že každý člen v rodině někam patří, má své místo mezi svými nejbližšími. Domestikační funkce spočívá ve vytvoření jistého zázemí, naše rodina je vždycky konkrétním prostorem, ve kterém každý její člen může najít útočiště, jak fyzické tak emocionální. (Procházka, 2012, s. 110). Kraus (2008, s. 76) uvádí funkci ochrannou, kdy tato funkce by dle něj měla spočívat v zajišťování životních potřeb, jak biologických, hygienických, tak zdravotních a to nejen dětí, ale celé rodiny.

- Rekreační a regenerační funkce

Těžiště této funkce spočívá v roli volného času pro člověka. Ukazuje se, že to, jak tráví rodina volný čas pohromadě se ukazuje jako velmi významný faktor, to jakým zájmovým činnostem se věnují jednotliví členové, i rodina pohromadě, jakým způsobem například stráví volný čas na společné dovolené. (Procházka, 2012, s. 110). Malach (2010, s. 176) říká, že tato funkce stále více nabývá na významu, protože narůstá tlak na efektivitu práce rodičů v zaměstnání či při podnikání a též tlak na úspěch dětí ve škole, proto je velmi podstatné, aby jak rodiče, tak děti měli prostor na odpočinek.

- Sociálně ekonomická funkce

Rodina je zde chápána jako významná také v oblasti ekonomického systému společnosti. Všichni její členové se zapojují do pracovního procesu dané společnosti. Současně se sama rodina stává velmi důležitým spotřebitelem, na němž je závislý finanční trh (Kraus, 2008, s. 81).

1.1.1 Sociálně ekonomická funkce

V této podkapitole se blíže zaměříme na sociálně ekonomickou funkci, především proto, že právě sociálně ekonomická funkce je velmi úzce spjata s finanční gramotností, kdy právě tato funkce určuje, jak bude dítě schopno finančně hospodařit, jak se bude umět vypořádat s nečekanými vydaji apod. A právě na tuto funkci by se rodiče měli zaměřit. Pokud rodiče své dítě nebudou umět správně zabezpečit a předat mu ty správné hodnoty, co se financí a peněz týče, dítě by s tím ve svém budoucím dospělém životě mohlo mít samo obtíže.

Tato funkce je přímo závislá na přítomnosti dětí v rodině. Tato funkce vychází z toho, že rodina ve společnosti existuje jako integrální skupina a také ekonomický subjekt, v němž je společně zajišťována materiální existence jeho jednotlivých členů, což jsou členové rodiny. V mnoha případech je rodina též pracovní jednotkou a profese či řemeslo se dědí z otce na syna. Hospodářský smysl a význam rodiny můžeme vidět hned v několika směrech. Navenek je rodina (v ekonomice rodinu nazýváme domácností) významným spotřebitelem, ale též tvůrce ekonomických hodnot (rodinný podnik, podnikatel). Z hlediska vnitřního můžeme ekonomickou funkci rodiny vyjádřit jako schopnost zajistit ekonomické i sociální podmínky pro zajištění a realizaci potřeb členů rodiny. V evropských zemích mnoho základních potřeb rodině garantoval sociální stát. Ekonomická podpora rodiny se v dnešní době spíše minimalizuje. Dříve udržovala určitou míru ekonomické stability. Některé krizové situace řešil a i dnes do určité míry pořád řeší rodinný systém dávek sociálního zabezpečení např. dávky státní sociální podpory, dávky sociální péče, nemocenské dávky a také důchodové pojištění. V dnešní době na rodinu dopadá narůstající ekonomická nerovnost a právě tento stav je předmětem mnoha analýz. Prioritou rodiny se stala nutnost přizpůsobit se novým sociálně ekonomickým podmínkám (sociální nejistota, oslabení státního patrilinarismu apod.). Právě vzniklá a velmi výrazná majetková diferenciacie společnosti na úrovni domácností se začala projevovat ve změnách demografického chování populace (sňatečnost, porodnost). A nemění se jen strategie a vzorce chování, ale též jejich hodnotový aspekt. (Procházka, 2012, s. 105).

Kraus (2008, s. 72) říká, že zde bohužel též nastává problém, v podobě poruch ekonomické funkce rodiny, kdy se tento problém projevuje především v hmotném nedostatku rodin. A právě v dnešní době tento problém bývá výsledkem nezaměstnanosti či zvyšování životních nákladů rodin. I když v dnešní době ekonomická funkce zaznamenala velký posun vpřed ve směru návratu právě k podobě rodiny, která symbolizuje samostatnou ekonomickou jednotku, jak výrobní, tak obchodní. A jak také uvádí Malach (2010, s. 181) rodina též vyjasňuje její podíl na ekonomickém a společenském životě a je též takovou mikroekonomickou jednotkou, ve které se rozhoduje o postupech dosahování a využívání prostředků i o účasti jejich členů na tomto procesu.

1.2 Rodina a finanční gramotnost

Základním předpokladem, který je odvozen z knihy Adama Smitha a rozpracovaným na většině škol, které se věnují ekonomickému zaměření je přístup metodologického individualismu. Dle tohoto přístupu lze ekonomický život společnosti popsat pomocí analýzy chování jedinců a jejich interakce v rámci stanovených pravidel nezávisle na ostatních. Základním aktérem ekonomického uvažování je jedinec homo economicus, který se snaží maximalizovat vlastní prospěch vzhledem k omezeným zdrojům nezávisle na sobě. (Libor Prudký a kol., 2009, s. 63). V rámci finanční gramotnosti zde mluvíme také o zadlužování, které je přímo uměrné právě s tím, že ne všichni jedinci jsou dostatečně finančně gramotní a finančně vzdělaní a právě toto vede velmi často k zadluženosti, kdy jedinec není schopen zvládat své pohledávky.

Ještě před sto lety bylo zadlužování rodin neznámou záležitostí, kdežto v dnešní době je to spíše běžným jevem. Dle Smrčky (2010, s. 42) přijetí úvěrů a půjčování jsou dnes brány jako naprosto běžné věci, které nijak nevybočují z denních záležitostí lidí, je to fenomén, který zná náš demokratický a vyspělý svět od konce 2. Světové války, kdežto země bývalého komunistického bloku až od 90. let 20. století. V době let 1945 – 1990 tvořily valnou většinu úvěrů státem podporované a organizované půjčky novomanželům či půjčky na vlastní bytovou výstavbu a zadlužení rodin v této době kdy stát mnohé půjčky reguloval nebyly nijak vysoké (Smrčka, 2010, s. 384 – 358 cit. podle Kvintová a Opletalová, 2014, s. 14). Člověk, se přirozeně snaží maximalizovat svůj příjem a snaží se mít z peněz co největší užitek, ne vždy se to však povede a bohužel, maximalizace příjmů později vede i k nárůstu dluhů.

1.2.1 Nárůst zadluženosti domácností

Už v prastaré kronice z 15. století píše její autor zhruba tyto slova: „ A tedy dlužili zemani a další nižší šlechta výnosy ze svých statků i statky samotné. Města zaplatili žebráci a veškerému lidu žilo se prachbídně. Přibylo v zemi lapků a zlodějů k takovému nesnesení, že vyšší šlechta musela najíti zemi nového krále.“ Zde je popsána doba ještě před nástupem Jiřího z Poděbrad, který vládl v letech 1458-1471. Jak zde vidíme, celková zadluženost není vůbec nic neobvyklého již v tak dávných dobách, tedy není novým fenoménem a možná to by nás mohlo trochu překvapovat (Smrčka, 2007, s. 86).

Důvodem, který přivádí vládu a také další instituce k diskuzím o nezbytnosti finančního vzdělávání, jsou především alarmující výsledky statistik, které uvádějí aktuální zadluženosti českých domácností. Tyto výsledky do budoucna nepředpokládají ani klesání a ani stagnaci. Z toho vyplývá, že zadluženost se nebude snižovat, ale bude spíše stoupat. Z údajů, které uvádí Český Statistický Úřad vyplývá, že v poslední době také narůstá počet prováděných exekucí nebo také nárůst osobních bankrotů, stejně jako celkového zadlužení lidí. Na základě těchto informací vzniklo a stále vzniká mnoho podnětů, které vybízejí ke sledování úrovně finanční gramotnosti českých obyvatel (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 9). Dle (Smrčky, 2007, s. 85) se zadlužení rodin stalo jakýmsi hitem a to především od nového milénia, tedy od roku 2000. A to nebyl konec, jelikož mezi lety 2000-2006 rostl počet zadlužení exponenciálně, což je vývoj, který vyvolal pochybnosti a obavy u mnoha ekonomů. A paradoxem zůstává, že i přesto, že zadluženost českých rodin se nám zdá poněkud velká, ve srovnání se Spojenými Státy Americkými a vyspělým zbytkem Evropy je zadluženost rodin spíše nízká.

Narozdíl od dob minulých, je v dnešní době zcela běžné, že si lidé půjčují peníze téměř na cokoli co vás napadne. Lidé jsou schopni si půjčovat na uspokojování nejrůznějších potřeb od zajištění vlastního bydlení až po nákup vánočních dárků či na koupi luxusních zájezdů do exotických destinací. (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 11). Často nastává taková situace, kdy zdroje, které by měli pokrýt různé potřeby nejsou k dispozici a jednou z možností řešení této situace je přijetí dluhu. V této souvislosti můžeme na dluh pohlížet jako na břemeno které vzniká dlužníkům přijetím úvěru, ať v peněžní nebo věcné formě (Fialová, Fiala, 2011, s. 40 cit. podle Opletalová a Kvintová, 2014, s. 12). Jak tedy můžeme vidět, zadlužení není žádným ojedinělým jevem a stává se v dnešní době stále větším problémem, především v souvislosti s nemožností své dluhy splácet.

1.2.2 Sociální, psychologické a ekonomické aspekty zadlužování

Každý člověk je osobností a každý dokáže také jinak zvládat své emoce při uspokojování různých potřeb. Dnešní společnost konzumu nutí jedince ke stále větší spotřebě a k tomu jsou samozřejmě potřeba peníze. Důležitou roli zde také podle Nakonečného (1997, s. 18 cit. podle Opletalová a Kvintová, 2014, s. 15) sehrává motivace která vyjadřuje “hybné síly chování” a způsobuje, že se člověk chová různým způsobem. (Simmel, 1997, s.18, cit. podle Opletalová a Kvintová, 2014, s. 15) uvádí, že “člověk se po většinu života soustřeďuje na získávání peněz jako nejbližší cíl svého usilování a vytváří si představu, že štěstí a veškeré konečné životní uspokojení je pevně spojeno s vlastnictvím určité sumy peněz” (Ariely 2009, s. 15-30 cit. podle Opletalová a Kvintová, s. 16). Dává do souvislostí pohled klasické ekonomie a psychologie člověka, také se zabývá iracionalitou a chováním člověka. V rozhodování a také uspokojení potřeby “mít nebo vlastnit” hraje též velkou roli srovnávání s jinými jedinci, což může způsobit řadu potíží, včetně finančních problémů. Ariely tvrdí že “čím více máme, tím více chceme”. Jediným východiskem je vyjít ze začarovaného kruhu stálého srovnávání mezi druhými. Spotřební chování též velmi často ovlivňují naše emoce. (Ariely 2001, s. 209 cit. podle Opletalová a Kvintová, 2014, s.16). Zde se přisuzuje velká role “stádnímu efektu” a tím dochází k závěru, že rozhodnutí, která jsou učiněna na základě momentálního rozpoložení člověka a jeho emocí, přetrvávají a mohou ovlivňovat i další podobné rozhodnutí ještě dlouho poté (Opletalová a Kvintová, 2014, s.16-17).

Smrčka (2007, s. 95-96,) říká, že zde bohužel neexistují žádná data, která by ukazovala, sociální či psychologické rozpoložení věřitelů bank a dalších finančních institucí. Jistě je zde mnoho odhadů, které se však zcela neshodují, obecně však lze říci, že největší dopad má zadlužení na jedince ze sociálně slabších vrstev společnosti. Otázka zadluženosti již není pouze otázkou ekonomickou, ale otázkou sociální. Typický dlužník ve 21. století je podle některých zdrojů takzvaně zoufalec, je to člověk, který nedokáže ovládat sám sebe. Což je zajisté velmi troufalé tvrdit, vzhledem k tomu, že ne vždy víme, co člověka vedlo k tomu aby si vzal půjčku či úvěr, proto je velmi nevhodné označovat tyto lidi za zoufalce, či dokonce za jedince, kteří se nedokáží ovládat.

Dalším takovým fenoménem hned po zadlužení je právě předlužení a to v sobě ukrývá též ekonomický aspekt, jelikož osoby, které se dostaly do situace, kdy nejsou schopny splácet své finanční závazky, velmi často nemají práci a stávají se tak závislými na sociálním systému. Předlužení také častěji postihuje jedince, kteří jsou sociálně znevýhodněni nebo postihuje sociálně znevýhodněné skupiny obyvatel a tak se podílí na procesu sociálního vyloučení

z běžného života většinové společnosti. Předluženost domácností je přímo závislá na neschopnosti domácností splácet své dluhy, které mají u různých finančních ústavů jako jsou například banky. Dluhy spojené s bydlením a dluhy, které plynou z pokut, náhrad škod nebo možná také z neplacení výživného. K velkému zvyšování zadlužení domácností přispěl rok 2000, konkrétně jeho druhá polovina. Jelikož právě v tomto čase nastala velká dostupnost úvěrů poskytovaných finančními organizacemi. V tomto období roku 2000 nastala taková doba, kdy se zvýšila ochota finančních organizací půjčovat peníze a též vzrostla ochota domácností žít v dluhu (Nováková, 2011, s. 55). Tito sociálně vyloučení jedinci se velmi obtížně začleňují zpět do života většinové společnosti a tak zvládnání běžných životních situací, jako například hledání práce se pro člověka, který je předlužen stává velmi obtížným a také velkým problémem. Toto až nezdravé zadlužování s sebou nese mnoho osobních, ekonomických a sociálních problémů, přesto v posledních letech roste. Ochotu k zadlužování také posilje široká nabídka úvěrových produktů, které jsou na současném finančním trhu nabízeny. A jejich poskytovateli už nejsou jen bankovní poskytovatelé, ale stále častěji jsou nimi nebankovní instituce (Opletalová a Kvintová, 2014, s.17-18). Nováková též říká, že předlužení na rozdíl od zadlužení je takový stav, při kterém není jedinec schopen plnit své finanční závazky. Předlužení postihuje z velké části zejména sociálně znevýhodněné lidi, nebo sociálně znevýhodněné skupiny obyvatel a je jedním z důležitých faktorů, který vyvolává jejich sociální vyloučení z běžného života většinové společnosti s následujícím obtížným se začleněním se do života většinové společnosti (Nováková, 2001, s. 51). V této podkapitole můžeme vidět, jak jsou lidé ochotni se zadlužit a bohužel, poté je velmi těžké se z těchto situací dostat, člověk se stává sociálně vyloučeným, což vede k dalším problémům.

2 VÝCHOVA V RODINĚ

Lidský život je moc krátký na to, aby každý jedinec vše vynalézal od začátku. Proto je naší rodičovskou povinností naučit děti tomu, co jsme se sami naučili a ověřili si v průběhu života (Eyre, 2000, s. 9). Být přítomen u výchovy svých dětí, znamená chtít být u toho, chtít to dělat a tedy investovat čas, energii, vůli, oddanost a oběť, jinými slovy dát rodině, tedy i svým dětem kus sebe. Rodina je na prvním místě. Mnohé rodiny umírají následkem obyčejné nedbalosti. Rodina je systém, což v první řadě znamená, že nikdo není vyloučen, nikdo není pouhým divákem a nikdo nemůže říci: Mě se to netýká (Ferero, 2014, s. 13).

Výchova je jednou z mnoha lidských činností, od jiných činností se liší především účelem, který člověk vykonávající výchovu sleduje. Svým jednáním se snaží o dosažení něčeho určitého a to, že chce konkrétním způsobem ovlivnit jednoho či více lidí. Výchovné jednání je zaměřeno na lidi, se kterými žijeme, je to mezilidská a také sociální aktivita. Velmi trefně též Brezinka poznamenává, že účinkem, který se snaží vychovatel ve vychovávaném vyvolat, je jistá kvalita osobnosti. Vychovatel, či učitel chce přispět k tomu, že vychovávaný získává a také si uchová určité schopnosti, znalosti, postoje, dovednosti, způsoby chování a jednání a také jisté názory a přesvědčení (Brezinka, 2001, s. 51).

Také zde můžeme zmínit jistý druh výchovy, která se nazývá uvolněná výchova, rozšířila se během 60. let, vychovala generaci, která zlomila snad všechny rekordy v užívání drog, sebevraždnosti, nestabilitnosti rodin a též v osobní nespokojenosti, i když tyto faktory není příliš snadné změřit. Demokratická, liberální nebo též osvobozující výchova, tak se tento přístup nazývá, mnohdy odmítá děti učit morálním hodnotám, dokud nebudou dost staré, aby si byli schopni vytvořit svůj vlastní systém hodnot, což má mnohdy velmi špatné důsledky. I přesto, že se rodiče snaží, aby nepředávali své vlastní hodnoty dítěti, proto aby si v určitém věku vytvořili hodnoty vlastní, přesto ještě v předškolním věku vědomě či nevědomě dítě tyto hodnoty získává. Získá je od svých vrstevníků, z televize, ale samozřejmě nejvíce právě od své rodiny. Tyto získané hodnoty projdou určitou změnou během nástupu do školy. Dospívající poté začnou bojovat o svou vlastní samostatnost a utváří si svůj vlastní hodnotový systém, který je sice nezávislý na hodnotovém systému jejich rodičů, ale obvykle se příliš neliší a je v mnoha ohledech stejný (Eyre, 2000, s. 10).

Zde též vyvěrá na povrch polemika, zda učit děti morálním hodnotám ve škole, či nikoliv. Avšak to co se děti naučí doma, ať už negativní či pozitivní, na ně má mnohem větší a hlubší

vliv než cokoliv co se mohou naučit ve škole či v jiné instituci. Proto výchova v rodině je stěžejní. Rodina je pro dítě tou nejdůležitější jednotkou a rodiče zde mají největší odpovědnost za jejich výchovu. Odměnou je to, že naučili své děti správnému vztahu k základním morálním hodnotám (Eyre, 2000. s. 10-11). Zde jsme se dozvěděli, že výchova je stěžejní a nejdůležitější v životě jedince a to jak je člověk vychováván se odráží na celém jeho budoucím životě.

2.1 Výchova dítěte k hodnotám

„Hodnoty jsou všeobecné tendence k dávání přednosti určitým stavům skutečnosti před jinými“ (Hofstede, Hofstede, G. J. 2006, s. 17. cit. podle Libor Prudký a kol., 2009, s. 60) Hodnot je nespočet a každý jedinec uznává hodnoty odlišné, uveďme si některé z nich, především ve vztahu k dítěti .

Výchova k hodnotám nebo také hodnotová výchova je vlastně označení výchovného úkolu. Význam slova hodnota přirozeně souvisí s našimi prožitky hodnot. Hodnocení je jedním ze základních duševních fenoménů. Hodnotí každý jedinec a to neustále, i kdyby sebevíce nechtěl. V našem vědomí není téměř žádný postoj či názor zcela prostý hodnot, náš obraz chápání světa je vždy obrazem našich osobních hodnot (Brezinka, 1996, s. 118.).

A právě mladší děti hovoří o pocitech smutku, hodnotách, rozčilení nebo zklamání většinou nerozumí, či rozumí nedostatečně, aby cítili pochopení, potřebují mít skutečnost jasně formulovanou (Aldortová, 2010, s. 24). Jistě tím se nám Aldortová snaží říci, že aby dítě chápalo jisté hodnoty, musíme mu je nejdříve ukázat a správně popsat, aby bylo schopno tyto hodnoty pochopit a později je také přijmout. Mezi hodnoty, které bychom měli naše děti učit už od útlého dětství patří například sebekázeň a střídmost.

- Sebekázeň a střídmost

Sebekázeň znamená mnoho věcí, umět se motivovat, ovládat svou náladu v obtížných situacích, krotit svou chuť na jídlo a podobně. A zde současně přichází na slovo druhá hodnota a tou je střídmost. Sebekázeň přemáhá lenost a motivuje nás k vyšším výkonům a střídmost nám pomáhá vyhybat se extrémům. Tyto dvě hodnoty patří mezi univerzální hodnoty, když je máme, nepomáhá to jen nám, ale také druhým. Jejich absence však naopak varuje, že dříve či později můžeme někoho poranit (Eyre, 2000, s 70-71).

Jedná se o hodnoty a vlastnosti, v nichž rodiče musí být svým dětem za vzor. Právě příklad rodičů vede děti k převzetí těchto hodnot daleko více než nějaká technika. Pojďme si uvést

příklad rodiny, která se rozhodla své děti učit právě střídmosti, ale do jisté míry i finanční gramotnosti. Tuto techniku nazvala „Rodinná banka“.

„Rodinná banka“

„ U nás doma používáme velkou dřevěnou krabici se zámkem a otvorem na mince. Říkáme tomu rodinná banka, je velkým učitelem šetrnosti a kázně. Nenutíme děti, aby si spořily, necháme je, aby se samy rozhodli, jak s penězi naloží, ale vysvětlíme jim výhody pravidelného šetření a to, že tak mohou uspokojit svá náročnější přání. Když v sobotu dáváme dětem kapesné, vybízíme je, aby si část uschovaly v naší rodinné bance pro větší cíle. Snažíme se, aby tato „banka“ fungovala jako opravdová, proto spočítáme každého čtvrt roku úroky a přidáme je dětem k našetřenému obnosu. Starším dětem pak dáme „šekové knížky“ a učíme je, jak si mohou z naší rodinné banky vybrat peníze nebo jak je tam mohou zase vložit, takže se vlastně odmalička učí s penězi zacházet. Když děti dosáhnou dvanácti let, otevíráme jim v bance skutečný účet a pomáháme jim hospodařit v reálných podmínkách.

A právě toto je jedna z možností, jak své děti učit už odmalička s penězi zacházet a učit je tím i jisté finanční gramotnosti (Eyre, 2000, s. 71).

Také chvála velmi pomáhá učit děti sebekázní. Děti příliš nekritizujte ani se na ně příliš nezlobte za to, že si neplní dobře své domácí povinnosti či si nechtějí dělat úkoly do školy. Chvalte je, když to dělají, neříkejte jim: „Nevěřím tomu, že to nádobí umyješ, pokud ti to několikrát nepřipomenu, řekněte spíše : „Ani nevíš jak jsem ráda, že jsem viděla, jak jsi vše uklidila i když jsem ti to nemusela říkat a udělala jsi to sama od sebe.“ Je tu pak mnohem větší šance, že se děti budou snažit ještě více (Eyre, 2000, s.73). Zde vidíme, jak je důležité vkládat dětem jisté hodnoty, které si ponесou celý život a především hodnoty jako střídmost a sebekázeň. A též dětem ukázat právě možnost šetření, již od útlého věku, aby se s penězi naučili zacházet a tuto schopnost si nesli i do své dospělosti.

2.1.1 Výchova k finanční gramotnosti

Štěstí ale i neštěstí dětí závisí zpravidla nejvíce na jejich rodičích. Odpovědnost rodičů za dítě, které zplodili, je neodvolatelná, nevypověditelná a zahrnuje vše. Trvá do té doby, dokud není dítě samostatné, dospělé a v každém ohledu zdatné a též je schopné nést ve svém životě odpovědnost za své činy (Brezinka, 1996, s. 148).

V případě finančního vzdělávání musíme začít již od raného dětství. A to také proto, že ne pouze na nás, ale také na naše děti téměř útočí všemožné reklamní lákadla, ať už na internetu či na ulici. Sami rodiče jsou pod tlakem a na děti tento tlak působí ještě více a to také z řad jejich vrstevníků a spolužáků ve škole. To znamená, že je velmi důležité s dětmi mluvit o penězích již od malička, potřebují takovou menší náповědu, aby věděli jak se k penězům vlastně postavit. Nemůžeme dělat, jakoby neexistovali, to dětem příliš neprospěje (financi-vzdelavani.cz).

Když se jedná o peníze, o jejich množství se většinou starají rodiče. Nastávají zde otázky: Je správné dávat dětem kapesné? Pokud ano tak kolik? Máme dětem dávat peníze za vykonanou práci či nikoliv? Je dobré a správné je pobízet, aby hospodařili s penězi a učili se šetřit? Peníze mají velmi silnou symbolickou moc a hodnotu, kterou děti téměř „dýchají“ již od jejich narození. Peníze se jim jeví jako předmět touhy, občas i jako předmět výhry, jsou lákavé. Někdy jsou také předmětem lásky či nenávisti. Též nástrojem moci a nezávislosti, prožitku a svobody. Místo výrazu „to se má“ nebo „to se musí“ by si měli rodiče uvědomit právě význam, který připisují skutečnému a zároveň symbolickému skutku dávání peněz. Pokud chtějí rodiče naučit své děti tomu, že peníze je třeba vydělat, potom by jim neměli dávat žádnou sumu peněz bezdůvodně. Ať tedy navrhnou určitý peněžní tarif, například za vykonání domácí práce. Naopak jestli chtějí naučit své děti nezištnosti, ať děti nechají zacházet s penězi samotné a s jejich vlastním uvážením. Pokud dáme dítěti důvěru, pomáháme mu tím zároveň k samostatnosti a také ho učíme smyslu pro odpovědnost (Ferrero, 2014, s. 103). Peníze tedy mají velkou moc a naše děti se to učí již od raného věku, nejen od rodičů, ale též z reklam, kde na ně doslova útočí lákavé nabídky, proto bychom měli děti učit, že ne vždy je vše tak výhodné jak vypadá a především bychom měli být spravedliví, co se výše kapesného týče, pokud máme více dětí, aby se některé z nich necítilo ukřivděné.

2.1.2 Děti a peníze

Před nespočtem let, peníze nepotřeboval nikdo. Předkové si potravu vypěstovali sami, něco si také ulovili. Postupem času a s vývojem jejich dovedností, si mnoho z našich předků začalo uvědomovat, že při provádění jistých prací, se začínají jejich schopnosti prohlubovat a tím se zlepšují. Touha jedince získávat něco, co si sám nevypěstoval či neulovil, nebo také nevyrobil se postupem času stala přirozenou. Inspirovala člověka k tomu, aby začal zboží, či produkty, či právě potravu směňovat s druhými, kteří měli jiné zboží, potravu nebo naopak

měli jiné schopnosti, které byli ochotni směniti také. A tak začala jistá forma obchodu a směny. Byla to však směna naturálních produktů též za další produkty naturální. Výměnný obchod fungoval po staletí docela dobře, avšak časem začal býti nepohodlný. Problémem začala být i hodnota, která se neustále měnila. Bylo totiž těžké se dohodnout na určité jednotce hodnoty, která by se při obchodování používala. A právě touto jednotkou se za jistou dobu stali právě peníze. Jistě nejdříve se jako směnná jednotka používali drahé kovy, jelikož po nich byla velká potávka, ale bylo velmi obtížné tyto drahé kovy jako zlato či stříbro nalézat, proto kdo tyto kovy nabízel, požadoval za ně mnohem více zboží. První nám známe mince, jako určitá dnešní forma peněz se začali používat v Řecku zhruba 700 let před našim letopočtem. Později začali vznikat též papírové peníze a to zhruba ve středověku v Evropě. (James E. Stowers, 1996, s. 21-22). Jistě zde můžeme vyzorovat jak to tedy vlastně s penězi bylo už od dávných dob. Ale co děti a peníze a hlavně co děti a kapesné, to je jistě hlavní otázkou.

Jak je to s kapesným? Přístup rodičů ke kapesnému, tak trochu kopíruje obecný pohled na jistou míru zodpovědnosti a samostatnosti dítěte. Ale také vztah nás dospělých k financím, k penězům a také k jejich utrácení. Liší se to samozřejmě dle toho jací rodiče jsou, jak své dítě vychovávají, pokud jsou příliš altruističtí a ochraňují své dítě před nástrahami společnosti, potom zřejmě nebudou velkými fanoušky pravidelného kapesného, naopak mnohdy je pro samotné rodiče těžší se držet při zemi a neutráctet tolik, zřejmě dítěti nějaké ty peníze dopřejí, jelikož sami vědí, že pokud nemám peníze a něco chci, je opravdu těžké se vzdát té touhy po tom vlastnit tu věc. A pokud jsou rodiče spíše spořiví, vedou si řádný rodinný rozpočet a hlídají si své výdaje, potom je určitá dětská nerozvážnost dovede k myšlenkám jako: Kam to s ním směřuje, pokud odemne žádá kapesné v příliš brzkém věku? A pokud toto kapesné rodiče přeci jen dítěti poskytnou, budou chtít vědět, za co své kapesné utratilo a pokud mu nevystačí a bude žádat další, potom se dalších peněz nedočká (Iva Jungwrigthová, 2013, s.80 - 81).

„U nás doma má hlavní slovo hypotéka protože nám koupila dům“ (Pavel 6 let)

Tento výrok chlapce z předměstí jasně a stručně objasnil ekonomickou a psychologickou situaci v rodině. Není se čemu divit, o penězích se doma v rodině mluví neustále. Stačí povzdechnutí při otevírání peněženky či záblesk radosti v očích při pohledu na výplatní pásku. O penězích hovoří naše rozpoložení, rozčílení, telefonáty i řeči o sousedech. A děti vše poslouchají a vnímají, vše se jim zapisuje do paměti a utváří si svou vlastní představu o tom,

co pro nás peníze znamenají a jakou pro nás mají hodnotu. Jsou peníze důležitější než kultura, láska, radost ze života či práce? (Laniado, 2002, s. 8 - 9).

Prvním krokem je, že si musíme sami uvědomit co si o penězích myslíme, kam je sami řadíme ve svém hodnotovém žebříčku a jaký k nim zaujímáme postoj, zda je utrácíme, hromadíme, užíváme si je, investujeme, rozdáváme nebo od každého něco? Až potom můžeme svým dětem začít předávat základní zásady hospodaření s penězi. V jakém věku je však vhodné své děti do problému peněz zasvětit? Až začnou skutečnou hodnotu peněz plně chápat, a jak je naučit odpovědnosti, aniž by obraceli oči v sloup při každé zmínce o penězích, co vlastně dělat, když mají vše, ale stále jim to nestačí. Všichni se shodnem na tom, že peníze nejsou jistou zárukou štěstí, ale je příjemné je mít, dodává italský komik Lino Banfi (Laniado, 2002, s. 10-11). Necháme-li vše stranou, můžeme téměř s jistotou říci, že většina lidí považuje peníze za důležité a v určitém smyslu i nezbytné, ale i přesto uznávají lidé vyšší hodnoty nežli peníze: lásku, děti, zdraví, práci, kulturu apod. Dokonce i mládež, která bývá často odsuzována co se peněz týče, neklade peníze na první místo ve svém hodnotovém žebříčku (Laniado, 2002, s. 10-11).

Dlé údaje shromážděných milánskou institucí IARD, která se zaměřuje na život dětí a mládeže v Itálii, stojí peníze až na čtvrtém místě jejich hodnotového žebříčku, nejdůležitější je pro ně rodina, přátelství, láska a solidarita. A právě díky této shodě názorů konflikty mezi rodiči a dětmi nevznikají na téma peníze, ale spíše z prostších a konkrétnějších důvodů, jako například kvůli nové mikině, hračce, autíčku, lístkům do kina a též kvůli kapesnému (Laniado, 2002, s. 11). Dozvěděli jsme se, že peníze mají již od dávných dob velkou moc, a lidé si ji uvědomují, ale též děti, které vidí právě finanční chování svých rodičů, proto vnímají peníze i hodnotu, která se jim v jejich rodině připisuje.

2.1.3 Hra na emoce

Bohužel emoce podřívají soulad mezi určitými a pevnými zásadami a chováním i u dospělých jedinců. Když na nás dítě upře prosebný pohled, často nemáme to srdce odeprít mu co žádá. Nás samotných pak zaplaví vzpomínky z dětství, kdy nám byla spousta věcí zakazována, a pamatujeme si, jak jsme se při tom cítili, že jsme nemohli dělat to, co ostatní mohli a tak své děti mnohdy nedokážeme odmítnout. Uvedme si příklad pana Jana, otce dvou dětí ve věku 6 a 11 let.:

„Vzpomínám si, jak mi bylo, když jsem byl tak starý jako naše děti. Napsal jsem Ježískovi, aby mi přinesl helmu, jakou nosili vojáci v antickém Římě, ale nakonec jsem našel pod stromečkem hasičskou přilbu! Bylo to pro mně obrovské zklamání. Připadal jsem si podveden, raději bych nedostal nic, než to co jsem nechtěl. A tak se na Vánoce raději finančně zruinuji, než abych jim nějaké přání nesplnil“. Ale mnohdy není zcela správně, vyjít dětem vždy vstříct, důležité určitě je, abychom byli především spravedliví. (Laniado, 2002, s.13-14). Jungwrichtová (2013, s. 82) také uvádí, že dítě si hledá spravedlnost samo a také si ji pečlivě hlídá a to samozřejmě i v případech, že má oproti němu někdo finanční výhodu. Například sourozenec, proto je vhodné si uvědomit, že dítě by kapesné mělo dostávat hlavně dle svého věku, aby nevznikali určité rozepře mezi sourozenci, a je tedy vhodné si někde poznačit, kolik mělo vaše dítě v určitém věku kapesného, abychom byli spravedliví a aby se necítilo ukřivděno to druhé a nevznikali tak debaty ve stylu: „Já měl jen třicet korun týdně, ale Pavel ve stejné třídě jako já, měl už padesát korun.“

Avšak kromě emocí nám dialog s dětmi stěžuje to, že úplně nedokáží porozumět pojmům jako životní náklady, průměrný příjem, objem výdajů apod. Dle Sigmunda Freuda, otce psychoanalýzy, se u dětí vztah k penězům vytváří již od prvních tří let života, avšak od začátku představují jakýsi „kouzelný klíč“, který otevírá dveře ke splnění prakticky všech přání. Čím silnější je chtíč vlastnit nějakou věc, tím větší hodnota je penězům prisuzována. (Laniado, 2002, s. 13-14). V podkapitole jsme se seznámili s tím, jak zde emoce hrají velkou roli, především u našich dětí a proto bychom se neměli nechat emocemi příliš ovlivnit, především v případech ve kterých se jedná o peníze, které mají velkou moc nejen pro nás ale pro naše děti, jelikož již podle Sigmunda Freuda, se vztah k penězům u dětí rozvíjí už od počátku prvních let jejich života.

3 VYMEZENÍ FINANČNÍ GRAMOTNOSTI

V této kapitole se budeme věnovat vymezení finanční gramotnosti, řekneme si, co vůbec znamená finanční gramotnost a též si uvedeme složky, které obsahuje.

Abychom mohli zjistit něco o finanční gramotnosti musíme nejprve pojem finanční gramotnost definovat. Definic se nabízí více, my si však uvedeme jednu, která finanční gramotnost shnuje a byla vytvořena v rámci Národního projektu finančního vzdělávání v České Republice v roce 2010.

Finanční gramotnost je soubor znalostí, dovedností i hodnotových postojů člověka nezbytných k tomu, aby finančně zabezpečil sebe i svou rodinu v soudobé společnosti a aktivně vystupoval na trhu finančních produktů a také služeb. Finančně gramotný člověk se orientuje v problematice peněz i cen a je způsobilý odpovědně spravovat osobní/rodinný rozpočet, včetně správy finančních aktiv a finančních závazků s ohledem na měnící se životní situace (msmt.cz). Finanční gramotnost lze také dle Hesové a Zelendové (2011, s. 6) definovat jako souhrn oprávnění, které jsou uplatňovány ve všedním životě a které jsou důležité pro aktivní a zodpovědnou účast na finančním trhu. Finanční vzdělávání v širší sféře podporuje prevenci proti předlužení a vede občany k zajištění stáří (msmt.cz). Finanční gramotnost je strukturovaná a vytváří jakousi větev jednotlivých složek, které se vzájemně propojují. Finanční gramotnost je brána jako jistá správa osobních a rodinných financí, zahrnující tři složky:

- **Penežní FG**

Tato gramotnost představuje kompetence, které jsou nutné pro správu hotovostných a také bezhotovostných peněz a to zahrnuje postup, který nám říká, jak s nimi správně provádět transakce. Penežní gramotnost obsahuje také správu nástrojů, které jsou k tomu potřeba, například platební nástroje či běžný účet. (Opletalová, Kvintová, 2014, s. 41). Dle Slabikáře finanční gramotnosti (2001, s.231) je penežní gramotnosti taková dovednost, která je nezbytná pro spravování hotovostných i bezhotovostných peněz, pro transakce s penězi a také znalost nástrojů, které jsou určeny ke správě peněz, jako je například běžný účet.

- **Cenová FG**

Tento druh finanční gramotnosti symbolizuje kompetence, které jsou zásadní a důležité pro porozumění cenovým mechanismům i inflaci. Zásadní složkou finanční cenové gramotnosti je porozumění principu, co je vlastně “cena peněz” v čase, tedy inflace. Také rozdíl mezi

nominální a reálnou úrokovou sazbou a porozumění cenám finančních nástrojů a služeb (v praktickém smyslu je to porozumění úrokovým sazbám a poplatkům) (Opletalová a Kvintová, 2014, s.43). Slovník finanční gramotnosti (2001, s.239) také uvádí, že cenová gramotnost zahrnuje problematiku cen a inflace. Podmínkou k pochopení toho, jak cenový mechanismus funguje a také k pochopení samotného mechanismu je znalost základních ekonomických veličin jako je například nabídka a poptávka.

- **Rozpočtová FG**

Symbolizuje kompetence, které jsou nezbytné pro sestavení a správu osobního a rodinného účtu (např. jak vést rozpočet, stanovit finanční rozpočet apod.). Rozpočtová finanční gramotnost také zahrnuje schopnost ovládat různorodé situace z finančního pohledu, tedy umět se připravit na nečekané výdaje či výpadek příjmu. (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 44). Tato gramotnost je dle Slabikáře finanční gramotnosti (2011, s. 270) schopností, která představuje porozumění důležitým pojmům, jako je například pojem veřejné finance, které v sobě zahrnují právě rozpočet, kde můžeme zahrnout rozpočet státu samotného, měst či obcí, ale také rozpočet vlády, zahrnuje též daně a rozpočtovou politiku, kde můžeme zahrnout politiku zdanění a též politiku výdajů. A právě pochopení těchto principů nám pomůže například při budování rodinného rozpočtu a při správě osobních financí.

3.1.1 Finanční vzdělávání

Ve společnosti 21. Století, kdy je skoro každé rozhodnutí jedince ovlivněno či spojováno s financemi, je ve výhodě člověk, který se orientuje bez problémů v komplikované nabídce finančních produktů a ekonomických příležitostí. Mnohé výzkumy finanční gramotnosti však ukazují, že úroveň požadovaných dovedností i znalostí a postojů lidí k otázkám finanční gramotnosti je na velmi nízké úrovni. (Opletalová a Kvintová, 2014, s. 5)

Finanční vzdělání dá člověku dovednosti a znalosti, které uplatní v každodenním životě. Člověk, který je finančně gramotný, ví jak fungují peníze, jak funguje svět financí a také jak se svými financemi správně pracovat. Tento člověk má přehled o tom, jak se peníze na jeho účtu berou, ale také kam mizí. Tito lidé vědí, že místo zbytečností, které by si mohli koupit, je mnohem výhodnější investovat do dlouhodobějších a kvalitnějších věcí. Pokud si tento člověk vezme půjčku, ví jak ji správně splácet a jak si peníze správně šetřit, aby byl vůbec schopen je včas splácet. Člověk, který je finančně gramotný je rozumný i ve věcech podnikání, nikdy se nepouští do riskantních podniků či své peníze nepůjčí bez nároku na úroky, které vzniknou posléze. Tento člověk nepodléhá gamblerství, tak jako lidé, kteří neoplývají

schopností správně finančně myslet, být finančně gramotný (Petýrková, Chmelařová, 2011, s.22). Podle Opletalové a Kvintové (2014, s. 45) jen finančně gramotný člověk ten, který má dostatečné a potřebné znalosti, dovednosti a také schopnosti, může dělat kvalifikovaná rozhodnutí a tak se ochránit před nevýhodnými produkty, na které nás láká finanční trh a v konečném důsledku se také dokáže chránit před zadlužením sebe samého, ale také své rodiny. Právě z tohoto důvodu je východiskem pro omezení problémů s velkým zadlužováním a neschopností splácet své dluhy, záměrné a systematické zvyšování a učení se finanční gramotnosti ve všech věkových skupinách obyvatelstva (Opletalová, 2012, s. 147 i Kvintová a Opletalová, 2014, s. 47). Témata finančního vzdělávání a s tím i problémy, které souvisejí s nakládáním s osobními účty a také rodinnými financemi se dostávají do popředí a také do velkého zájmu vlády a finančních institucí, jako jsou například banky, také do školských zařízení, médií a dalších subjektů (Opletalová a Kvintová, 2014, s.9). Finanční vzdělávání je hlavním bodem v ochraně spotřebitele na finančním trhu, vede k tomu, aby byli lidé informovaní a měli takovou dostupnost, která je transparentní a v tom správném a přiměřeném rozsahu a také, aby tyto informace byly srozumitelné. (msmt.cz)

Finanční vzdělávání, které se v rozvíjející oblasti finančních produktů a služeb snaží především o to, aby zde měl občan aktivní roli jakožto spotřebitel. Také vede k pochopení toho, že člověk má osobní zodpovědnost za finanční zajištění své rodiny i sebe samého. Také vede k tomu aby si člověk uvědomil socioekonomické aspekty a to zejména pokud se jedná například o prevenci zadlužení, či zajištění na stáří. A nakonec, finanční vzdělání také přispívá k rozvoji české ekonomiky a společnosti (msmt.cz).

3.1.2 Finanční plánování

To jak správně vycházet s penězi je do jisté míry především otázkou správného plánování. Jen málo kdy se stane, že se z člověka přes noc stane milionář, ale naopak se z něj velmi rychle může stát člověk, který je chudý. Lidé, kteří mají dostatek peněz a finance, by jistě potvrdili, že za jejich dobrou finanční situací nestojí výhra v loterii nebo zdědění nečekaného majetku, za jejich finančním úspěchem stojí především plánování. Tito lidé se totiž naučili jak finančně plánovat a své plány splnit a jsou lidé, kteří jen tak lehce nepodlehli náhlým nákupním horečkám. (Petýrková a Chmelařová, 2011, s. 53). Dle Smrčky (2010, s. 88) odpovědi na to, jak správně hospodařit s rodinnými financemi, najdeme v rodinném rozpočtu, který je bohužel mnohdy zapomenutým faktem. A správným řešením rodinného rozpočtu je abychom vůbec byli schopni ho sestavit, umět správně vést účty. To znamená téměř

dokonalé účetnictví. A to samozřejmě zahrnuje příjmy i výdaje a jak je známo příjmy většinou maximalizujeme a to z vlastní lidské přirozenosti, jak kdysi poznamenal ekonom Adam Smith, ekonomika funguje jako pohon lidského sobectví, obchodník nám neprodá boty z vlastního entusiasmů, ale proto že je zaplatíme, což i jemu umožňuje naplnit jeho lidské potřeby a vlastně i jeho sobectví. Musíme sestavit rodinný rozpočet a to nejen z příjmy ale i výdajů, rozpočet je vlastně propočten příjmů a výdajů, který v blízké době očekáváme, tím v blízké době je myšleno například měsíc, záleží na každém jedinci, či rodině, jak často si svůj rozpočet bude sestavovat (financnivzdelavani.cz). V podkapitole jsme se dozvěděli, jak důležité je dělat si vlastní finanční rozpočet, což nám pomůže zejména v přehledu o našich příjmech, ale též výdajích, které musíme vynaložit na nezbytné věci.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 EMPIRICKÉ ŠETŘENÍ

Hlavním cílem této bakalářské práce, bylo zjistit, jakým způsobem formují rodiče finanční gramotnost svých dětí. Výzkum byl zaměřen na rodiče dětí na druhém stupni základní školy. Tedy děti od 11-15 let, což je dle Vágnerové (2012, s. 369) období staršího školního věku, ovšem s určitou individuální variabilitou a zralostí, což znamená, že i přes toto rozdělení, ne každý jedinec se vyvíjí zcela stejně, je to převážně individuální záležitostí. Zaměřujeme se především na formování dětí k finanční gramotnosti a to také pomocí ukazatelů jako je kapesné, brigády, také zda rodiče mají potřebu před svými dětmi probírat finanční rozpočet jejich rodiny, či zda si jejich dítě spoří. V praktické části se pokusíme zjistit, jakým způsobem rodiče formují gramotnost svých dětí, řešíme zde otázky kapesného i toho zda si děti dokáží naspořit peníze na nečekané výdaje, také zda si děti běžné výdaje jako jsou například svačiny platí ze svého kapesného či nikoliv.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavním cílem empirického šetření je přijít na to, jakým způsobem rodiče vzdělávají své děti k finanční gramotnosti, jak je učí a formují. A s tímto nám pomohou dílčí cíle, na nichž zjistíme odpovědi pomocí níže uvedených výzkumných otázek a následného dotazníkového šetření.

Hlavní výzkumný cíl: Zjistit jaký přístup mají rodiče k formování finanční gramotnosti svých dětí.

Dílčí výzkumné cíle:

1. Zjistit, jaké postupy volí rodiče k formování a výuce finanční gramotnosti svých dětí.
2. Zjistit, zda rodiče považují za správně mluvit v přítomnosti svých dětí o penězích.
3. Zjistit, zda se rodiče domnívají, že si jejich děti dokáží našetřit peníze pro své nadstandardní výdaje.
4. Zjistit zda rodiče využívají možnosti dávat svým dětem pravidelné či nepravidelné kapesné.
5. Zjistit, zda si děti platí běžné výdaje z kapesného.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka: Jaký přístup mají rodiče k formování finanční gramotnosti svých dětí?

Díličí výzkumné otázky:

1. Jaký přístup rodiče volí k formování a výuce finanční gramotnosti svých dětí?
2. Považují rodiče za správné, mluvit před svými dětmi otevřeně o penězích?
3. Domnívají se rodiče, že si jejich dítě dokáže naspořit peníze pro své nadstandartní výdaje?
4. Využívají rodiče možnost dávat dětem pravidelné či nepravidelné kapesné?
5. Platí si vaše dítě běžné výdaje z kapesného?

4.3 Metody empirického šetření

Pro výzkum výchovy finanční gramotnosti, se jevila jako nejvhodnější, metoda dotazníkové šetření, kdy Chráska definuje dotazník jako písemné kladení otázek a následné získávání písemně zaznamenaných odpovědí (Chráska, 2007, s 163). Zvolili jsme tedy kvantitativní metodu sběru dat. Dotazník jsme interpretovali dle sebe, nikoli již standardizovaně. Tento dotazník je utvořen srozumitelně, jasně, obsahuje též jednoznačné vysvětlení účelu, jak samotného dotazníku, tak samotného výzkumu. Aby byli respondenti dostatečně obeznámeni s významem výzkumu. Dotazník byl anonymní a byl uveden rodičům dětí na druhém stupni základní školy. Dotazník obsahoval 25 otázek, 24 otázek bylo uzavřených s možností výběru kroužkování odpovědí, poslední 25. otázka byla otevřená s možností volné odpovědi. A právě u této otázky, měli rodiče příležitost, k vyjádření svého názoru.

Úvod dotazníku byl jasný a stručný, kde se autorka dotazníku představila jménem, uvedla též informace o škole, v rámci které svůj výzkum prováděla. V prvních otázkách dotazníku a to otázky 1-5 se doptávala na základní informace, jako je věk, vzdělání atd. Další otázky v dotazníku byly určeny pro zjištění o povědomí vzdělávání k finanční gramotnosti, zda jsou přikloněni k poskytování kapesného svých dětí a též o výchově k finanční gramotnosti.

5 POJETÍ VÝZKUMU

Pro uskutečnění výzkumu jsme si zvolili metodu kvantitativního výzkumu, jelikož tento způsob pokryl větší oblast našeho zájmu, tudíž jsme měli k dispozici větší počet respondentů, nežli při pojetí kvalitativního výzkumu. Výhodou je, že výsledky jsou možny zobecnit na větší vzorek populace, tudíž se s nimi lépe pracuje.

5.1 Výzkumný soubor

Pro náš výzkum jsme si zvolili dostupný výběr souboru. Naším souborem byli rodiče dětí ve věku 11-15 let, dle Vágnerové, děti staršího školního věku, což představuje děti druhého stupně základní školy. Výzkumný soubor byl vybrán z nejmenované základní školy, která se nacházela ve Zlínském kraji. Kdy dotazník celkem vyplnilo 98 respondentů, z celkového počtu 120 rozdaných dotazníků, což byla velmi dobrá návratnost.

5.2 Technika sběru dat

Technika sběru dat probíhala v podobě dotazníkového šetření. Bylo rozdáno 120 dotazníků. Dotazníky byly rozdány na druhý stupeň základní školy, tedy žákům 6. – 9. tříd. Zvolili jsme si dostupný výběr a to z toho důvodu, že základní školu jsme velmi dobře znali a zjistili jsme skutečnost, že tato škola sice má jistou výuku finanční gramotnosti, avšak pouze okrajově, proto jsme si vybrali právě tuto školu a v doporučení jsme dále uvedli, další možnosti rozšíření a zavedení výuky finanční gramotnosti do výuky v rámci předmětu výchova k občanství.

5.3 Analýza dat

Analýza dat probíhala za pomoci čárkovací metody, poté jsme dotazníky vyhodnotili dle absolutní a relativní četnosti, kterou jsme prováděli ručně a dané výsledky jsme zaznačili do tabulek a znázornili pomocí grafů.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

Při praktické části, jsme se opírali o knihu Miroslava Chrásky: Metody pedagogického výzkumu. Pro zaznamenání odpovědí jsme volili čárkovací metodu, následnou analýzu dat jsme prováděli pomocí absolutní a relativní četnosti. Pro tvoření grafů i tabulek jsme používali dokument Microsoft Excel.

Zde jsou uvedeny výsledky našeho výzkumu, kde je vždy uvedena tabulka se skutečnostmi, pro lepší přehled zde u vybraných otázek používáme též grafy, které slouží pouze grafickému zobrazení dané tabulky.

Otázka č. 1 v dotazníku: Jaké je vaše pohlaví?

Jaké je vaše pohlaví?	četnost	%
muž	26	26,53%
žena	72	73,47%
celkem	98	100%

Tabulka č. 1: Pohlaví

Jedna z identifikačních otázek v dotazníku a to otázka číslo 1, bylo určení pohlaví jedinců. Jelikož jsme dotazníky rozdali dětem ve škole, které měli za úkol dotazníky doma rodičům předat, tak měli možnost rodiče dotazníky vyplnit dle vlastního uvážení a to jak matka, tak otec. Z tabulky můžeme vidět že, z 98 respondentů, kteří představují 100 %, dotazník vyplňovali v 73% převážně ženy což představovalo celkem 72 žen. Ve zbylých 26% můžeme vidět, že dotazník vyplnili muži, což představuje 26 respondentů z celkového počtu 98.

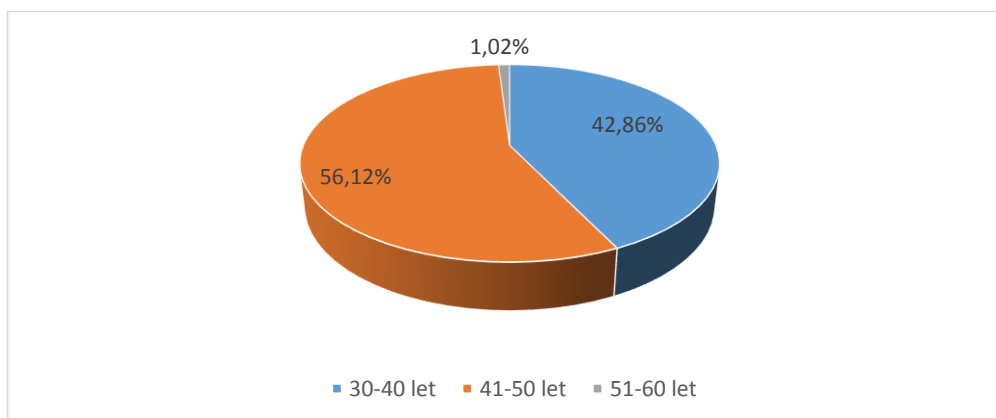
Otázka č. 2 v dotazníku: Kolik je vám let?

Kolik je vám let?	četnost	%
30 - 40 let	42	42, 86 %
41 - 50 let	55	56, 12 %
51 - 60 let	1	1, 02 %
celkem	98	100%

Tabulka č. 2: věk

V této tabulce můžeme vidět přehled věku respondentů, kteří se účastili našeho výzkumu, kdy dle nejčastější četnosti věku, jsme zvolili tři kategorie, které můžeme vidět v uvedené

tabulce. V naší první kategorii 30 – 40 let bylo celkem 42 respondentů, což představuje 42,86%. Další kategorií, která se zde objevovala nejčastěji jsou respondenti ve věku 41-50 let a to v 56,12% což představuje celkový počet 55 respondentů, což jak můžeme vidět v tabulce i grafu, představuje většinové zastoupení respondentů, tedy nejvíce se objevující věk. Poslední kategorií je kategorie 51-60 let kde se nám objevil pouze jeden respondent, což pro nás představuje 1,02 %.

Graf 1

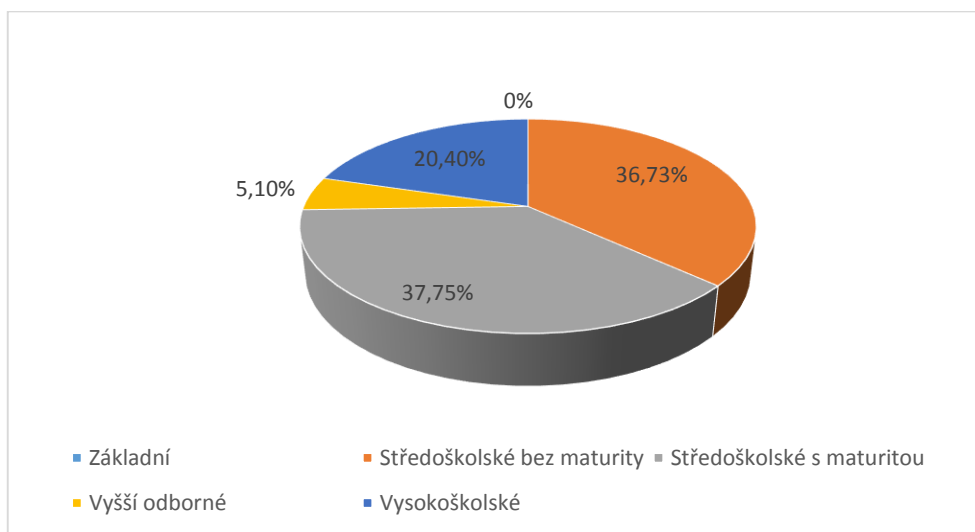
Otázka č. 3 v dotazníku: Nejvyšší dosažené vzdělání

Nejvyšší dosažené vzdělání	četnost	%
Základní	0	0%
Středoškolské bez maturity	36	36,73 %
Středoškolské s maturitou	37	37,75 %
Vyšší odborné	5	5,1 %
Vysokoškolské	20	20,40 %
celkem	98	100%

Tabulka č. 3: dosažené vzdělání

Otázka číslo 3 v dotazníku zkoumá nejvyšší dosažené vzdělání našich tázaných respondentů. Kde máme celkem pět zvolených možností. Z uvedené tabulky můžeme vidět, že 36,73% respondentů má středoškolské vzdělání bez maturity a to nám představuje 36 respondentů. V 37,75 % případů mají respondenti středoškolské vzdělání s maturitou což, jak můžeme vidět je velmi vyrovnané s předchozí kategorií a to pouze o necelé 1%. Jak vidíme, vyšší odborné vzdělání má pouze 5 respondentů což nám představuje 5,1% což je zároveň nejméně volená možnost v dotazníku. V poslední řadě zde máme respondenty s vysokoškolským

vzděláním a to celkem v 20,40 %, což představuje 20 respondentů. Jak tedy vidíme nejvíce respondentů má středoškolské vzdělání s maturitou.

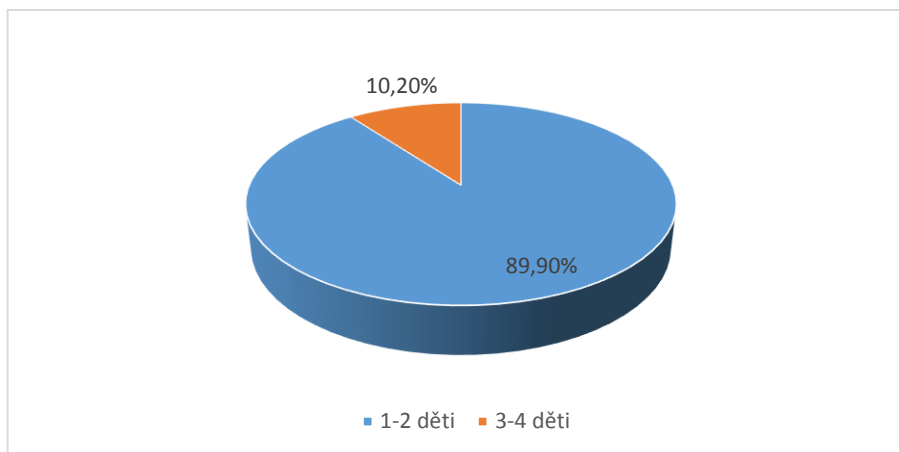
Graf 2

Otázka č. 4 v dotazníku: Kolik máte dětí?

Kolik máte dětí?	četnost	%
1-2 děti	88	89,80%
3-4 děti	10	10,20%
celkem	98	100%

Tabulka č. 4: počet dětí

Zde jsme zkoumali, jaký počet dětí mají respondenti, kde jsme si dle odpovědí respondentů zvolili dvě kategorie, dle nejčastějších odpovědí. Z uvedené tabulky můžeme vidět, že v kategorii 1-2 děti se nám objevuje celkově 89,80%, což představuje 88 respondentů, kteří mají 1-2 děti, což je nadpoloviční většina. Druhá kategorie představuje respondenty, kteří mají 3-4 děti a to 10,20 % což představuje zbylých 10 respondentů.

Graf 3

Otázka č. 5 v dotazníku: Kolik let je vašemu dítěti?

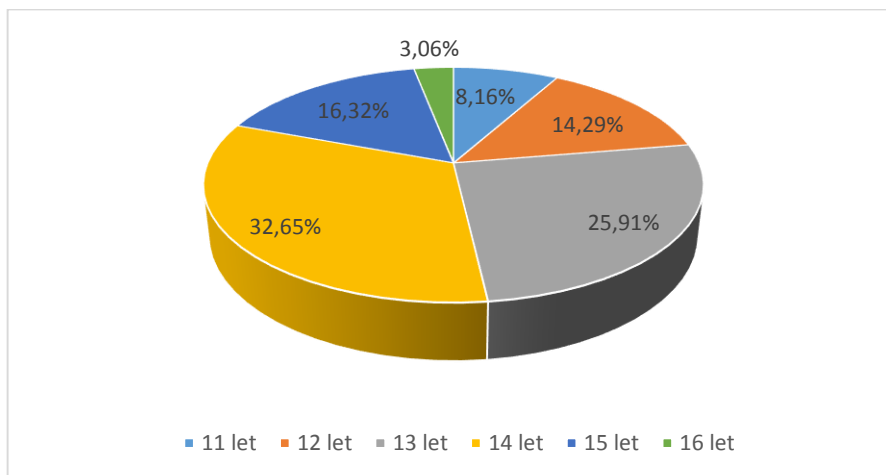
Jelikož, jsme se zaměřili děti v adolescenci tedy věk mezi 11 – 15 lety (v jistých případech je možný věk i 16 let, kdy v posledním, tedy 9. ročníku základní školy, může být jedinci již 16. let. Jsou zde zastoupeny právě tyto věkové kategorie tedy: 11, 12, 13, 14, 15 a 16 let.

Kolik let je vašemu dítěti?	četnost	%
11 let	8	8, 16 %
12 let	14	14, 29 %
13 let	25	25, 91 %
14 let	32	32, 65 %
15 let	16	16, 32 %
16 let	3	3, 06 %
celkem	98	100%

Tabulka č. 5: věk dítěte

Otázka číslo 5 v dotazníku byla zaměřena na věk dětí našich respondentů, kde jsme zvolili 6 kategorií, dle nejčastějších odpovědí našich respondentů a samozřejmě dle našeho výkumného souboru, kterým byli děti na druhém stupni základní školy což odpovídá dle Vágnerové staršímu školnímu věku tedy 11-15 let. Vyskytuje se nám tu však i kategorie 16 let, což je však pouze ve 3 případech tedy 3,06% respondentů, též proto, že je možné mít v posledním, tedy 9. ročníku základní školy již 16 let. V tabulce vidíme, že nejvíce respondentů má dítě ve věku 14 let a to celkem 32 respondentů, což představuje 32,65%. Dále v 25,91%

mají děti 13 let, což je celkem 25 respondentů. Dále zde máme věk dítěte 15let, což představuje 16 respondentů, tedy 16,32%. V 14,29% mají respondenti dítě ve věku 12 let a to celkem 14 respondentů. A 8,16% představuje 8 respondentů, kteří mají dítě ve věku 11 let.

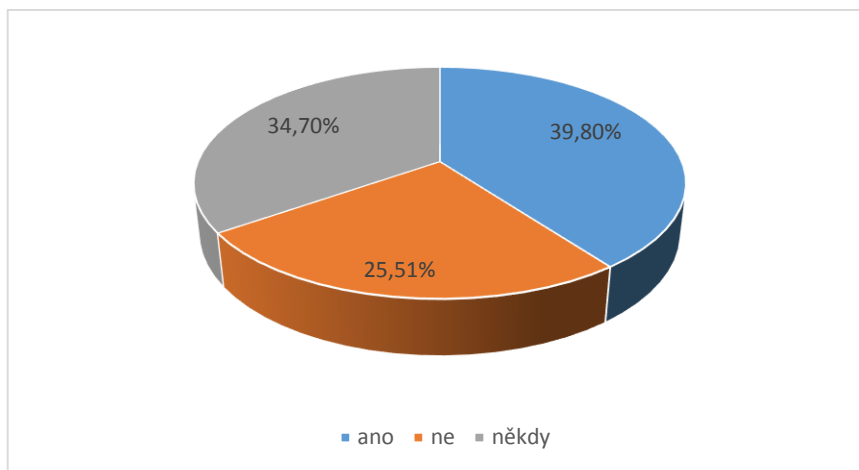
Graf 4

Otázka číslo 6 v dotazníku: Dělá si vaše rodina/domácnost finanční rozpočet?

Odpověď	Počet respondentů	V procentech
ano	39	39,80%
ne	25	25,51%
někdy	34	34,70%
celkem	98	100%

Tabulka č. 6: finanční rozpočet

V 6. otázce jsme se ptali respondentů na jejich rodinný rozpočet, zda si nějaký dělají či nikoliv, jelikož jak jsem již uvedla v teoretické části bakalářské práce, rodinný rozpočet je důležitý, avšak bohužel ne tak využívaný způsob, jak správně nakládat se svými financemi. V otázce měli respondenti možnost volby tří odpovědí. Jak můžeme vidět 39 respondentů, tedy 39,80% si dělá svůj vlastní rodinný finanční rozpočet, což může být překvapující. V dalších 25,51% což představuje 25 respondentů, si respondenti finanční rozpočet nedělají vůbec. A 34,70%, což představuje 34 respondentů si finanční rozpočet někdy dělá, někdy ovšem nikoliv.

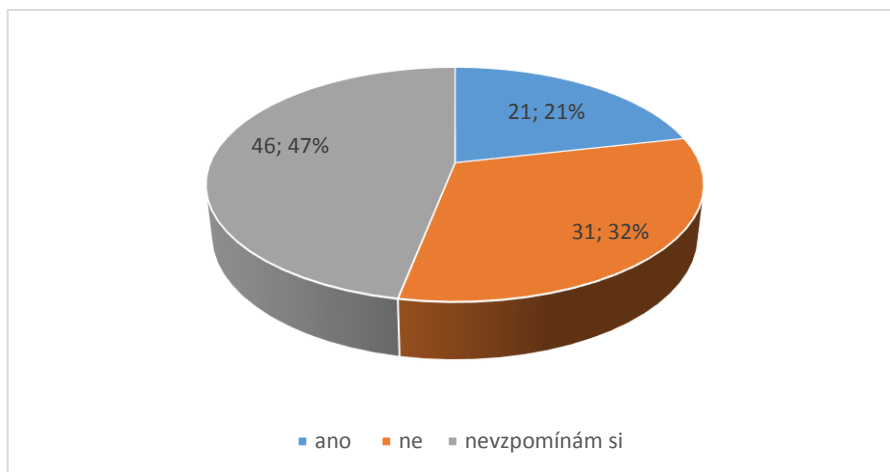
Graf 5

Otázka číslo 7 v dotazníku: Setkal/a jste se s problematikou finanční gramotnosti?

Setkal/a jste se s problematikou finanční gramotnosti?	Počet respondentů	V procentech
ano	21	21,42%
ne	31	31,63%
nevzpomínám si	46	46,93%
celkem	98	100%

Tabulka č. 7: finanční gramotnost

V této tabulce jsme zjišťovali, zda se naši respondenti někdy setkali s pojmem finanční gramotnost, kde měli možnost volit tři odpovědi. Kdy u možnosti odpovědi ano, měli respondenti možnost vypsát, odkud se o finanční gramotnosti dozvěděli, což jsme zvlášť zaznamenali do níže uvedené tabulky. Jak vidíme ve výše uvedené tabulce s finanční gramotností se setkalo 21 respondentů, což představuje 21,42%. Naopak s finanční gramotností se neseťkalo 31,63% což je 31 respondentů, což může být překvapivé. Dále vidíme, že v 46,93% respondenti uvádí, že si nevzpomínají, zda se někdy setkali s pojmem finanční gramotnost.

Graf 6

odpověď ano, odkud:	počet respondentů	v procentech
z médií	9	42,86%
v rámci vzdělání	4	19,05%
v zaměstnání	5	23,81%
od kamarádky	1	4,76%
od finančního poradce	1	4,76%
od rodiny	1	4,76%
celkem	21	100%

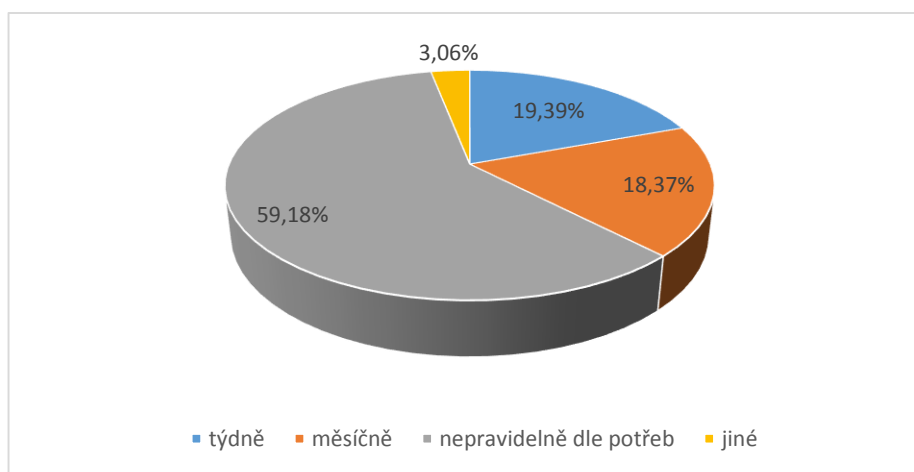
Tabulka č. 8: otázka č. 7, odpověď ano

Tato tabulka byla vytvořena, pro možnou odpověď ano, kterou respondenti volili, kde měli možnost uvést, kde se s pojmem finanční gramotnost setkali. Zde jsme uvedli nejčastější odpovědi, které jsou uvedeny do 6 kategorií. Jak vidíme, nejčastěji se lidé dozvídají o finanční gramotnosti z médií a to v 42,86%. Dalších 23,81% se o finanční gramotnosti dozvídají v jejich zaměstnání. A třetím nejčastějším zdrojem bylo vzdělání a to v 19,05%, dále se zde objevili možnosti: od kamarádky, od finančního poradce, od rodiny a to ve stejné míře, v 4,76%.

Otázka číslo 8 v dotazníku: Jak často dáváte svým dětem kapesné?

Jak často dáváte svým dětem kapesné?	četnost	%
týdně	19	19,39%
měsíčně	18	18,37%
nepravidelně dle potřeb	58	59,18%
jiné	3	3,06%
celkem	98	100%

Tabulka č. 9: kapesné

Graf 7

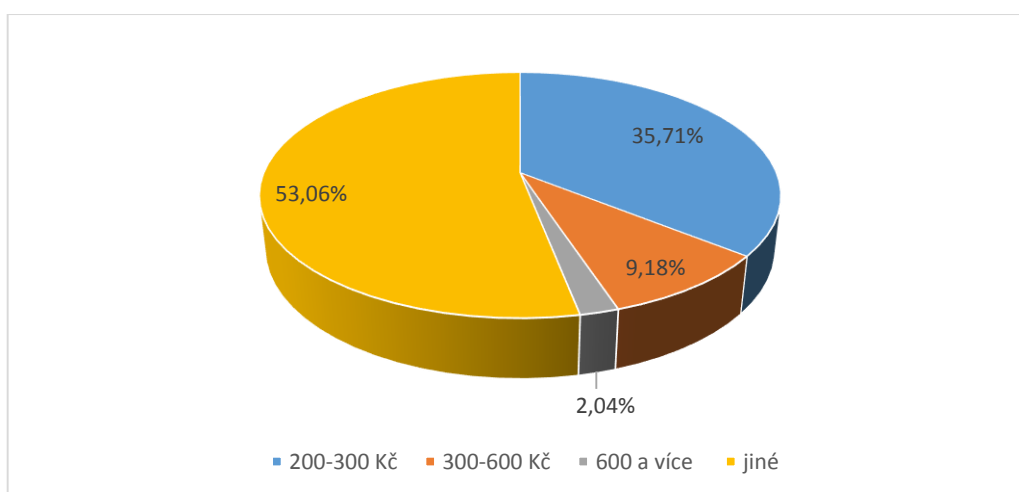
Tato otázka zjišťovala, jak často dávají rodiče svým dětem finanční obnos, tedy kapesné. Kde byla opět možnost výběru odpovědí. Jak můžeme vidět nejčastější odpovědí bylo, že rodiče svým dětem dávají kapesné převážně dle jejich potřeb, tedy v případě kdy dítě peníze potřebuje a požádá o ně a to v 59,18%, což představuje 58 respondentů. Dále respondetní dávají svým dětem kapesné jednou týdně a to v 19,39% což představuje 19 respondentů. V 18,37% dávají rodiče svým dětem kapesné pravidelně jednou měsíčně což představuje 18 respondentů. Pouze 3 respondenti volili možnost jiné, kde se objevila například odpověď, že svým dětem kapesné nedávají vůbec.

Otázka číslo 9 v dotazníku: Kolik peněz svým dětem dáváte a jak často?

Kolik peněz svým dětem dáváte a jak často?	četnost	%
200-300kč	35	35,71%
300-600kč	9	9,18%
600 a více	2	2,04%
jiné	52	53,06%
celkem	98	100%

Tabulka č. 10: částka kapesného

Touto otázkou jsme zjišťovali, kolik peněz v rámci pravidelného či nepravidelného kapesného rodiče svým dětem dávají. Kde jsme měli opět 4 kategorie, kde 3 z nich představovali rozmezí určitých peněžních částek, a poslední čtvrtá byla možnost jiné, kde se mohli respondenti vyjádřit. Můžeme vidět, že právě možnost jiné volilo nejvíce respondentů a to 52, což představuje 53,06 % a právě pro možnost jiné jsme níže vytvořili přehlednou tabulku odpovědí. Dále můžeme vidět, že 35 respondentů, tedy 35,71% dává svým dětem peněžní částku mezi 200-300 Kč . Částku 300-600 Kč dávají rodiče pouze v 9 případech, což je 9,18%. A pouze 2 respondenti, kteří představují 2,04% dávají svým dětem více než 600 Kč, což vzhledem k věku dětí není nijak překvapující.

Graf 8

Odpověď - jiné v otázce č. 9, kde se objevili následující odpovědi:	četnost	%
dle potřeb	24	24,49%
100 Kč týdně	15	15,31%
50 Kč týdně	8	8,16%
100- 200 měsíčně	5	5,10%
celkem	52	100%

Tabulka č. 11: otázka číslo 9, odpověď jiné

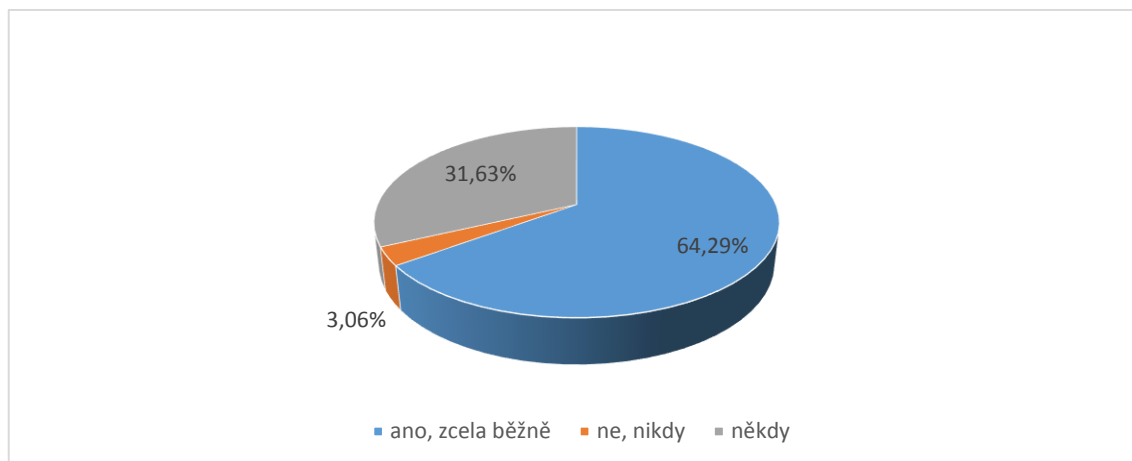
Tato tabulka se váže k otázce číslo 9 a představuje odpověď jiné, kdy měli respondenti možnost vypsání odpovědi. Zde můžeme vidět, že nejvíce odpovídali lidé odpovědí: dle potřeb, což bylo celkově 24 to dělá 24,49 % respondentů, dále 15 respondentů, tedy 15,31% odpovědělo 100 Kč týdně. Celkem 8 respondentů, a to je celkem 8,16 % odpovědělo 50 Kč za týden a nakonec 5 respondentů, což vyjadřuje 5,10 % odpovědělo 100 – 200 Kč měsíčně.

Otázka číslo 10 v dotazníku: Mluvíte doma před dětmi otevřeně o penězích?

Mluvíte doma před dětmi otevřeně o penězích?	četnost	%
ano, zcela běžně	63	64,29%
ne, nikdy	3	3,06%
někdy	31	31,63%
jiné	1	1,02%
celkem	98	100%

Tabulka č. 12: rozhovor o penězích

Tato otázka číslo 10 se dotazovala, zda rodiče mluví doma před svými dětmi zcela otevřeně o penězích, jelikož peníze bývají vždy ošemetným tématem. Respondenti zde měli možnosti volby několika odpovědí. Kdy jsme zjistili, že jim nedělá problém, před svými dětmi o penězích mluvit a mluví o nich před svými dětmi zcela běžně a to v 64,29% což představuje 63 respondentů. Pouze 3,06% dotázaných uvedla, že před svými dětmi o penězích nemluví vůbec a tedy nikdy. Dalších 31,67% respondentů řeklo, že před dětmi o penězích mluví, ale někdy naopak ne, což představuje 31 respondentů a pouze v jednom případě zde můžeme vidět odpověď jiné. Z čehož vyplývá, že rodičům přijde zcela běžné mluvit před dětmi o penězích a nepřijde jim to nijak špatné či nevhodné.

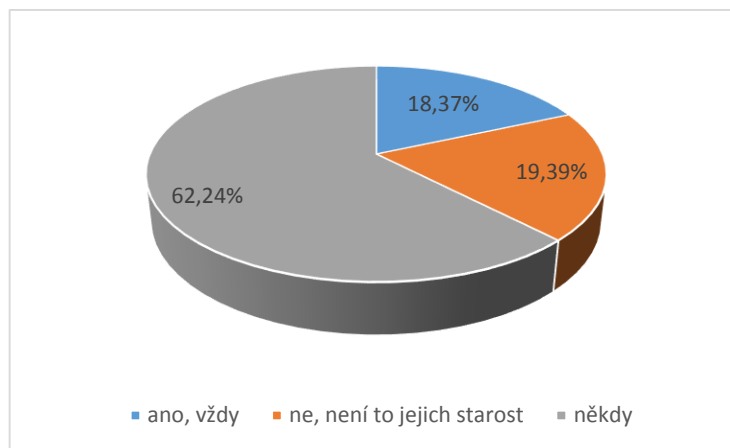
Graf 9

Otázka číslo 11 v dotazníku: Hovoříte s vašimi dětmi otevřeně o finančním rozpočtu vaší rodiny?

Hovoříte s vašimi dětmi otevřeně o finančním rozpočtu vaší rodiny?	četnost	%
ano, vždy	18	18,37%
ne, není to jejich starost	19	19,39%
někdy	61	62,24%
celkem	98	100%

Tabulka č. 13: rozhovor o finančním rozpočtu

Otázka číslo 11 se zaměřuje na to, zda rodiče mluví či nemluví se svými dětmi o finančním rozpočtu jejich rodiny. Můžeme vidět, že jsou zde tři možnosti výběru odpovědi. Kdy vidíme, že o finančním rozpočtu své rodiny s dětmi mluví jednoznačně pouze 18 respondentů, tedy 18,37%, naopak v 19,39% si si rodiče myslí, že to není starostí jejich dětí a proto s nimi o finančním rozpočtu rodiny nemluví vůbec nikdy. A většina respondentů odpověděla, že o svém finančním rozpočtu se svými dětmi mluví pouze někdy a to v 62,24% což představuje 61 respondentů.

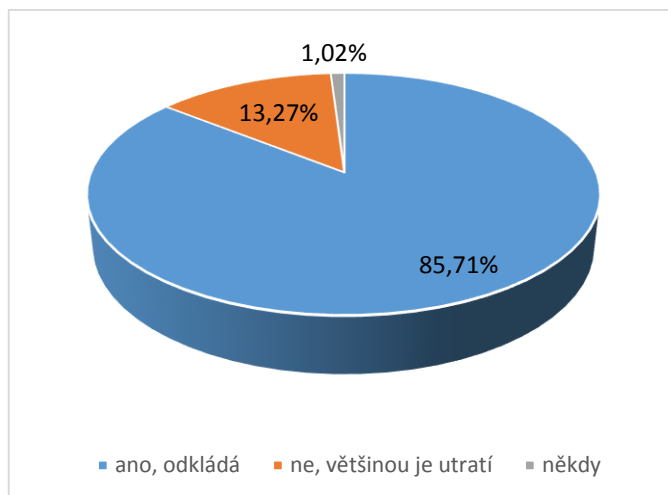
Graf 10

Otázka č. 12 v dotazníku: Pokud vaše dítě obdrží peníze například na narozeniny, za vysvědčení apod., odkládá si je?

Pokud vaše dítě obdrží peníze například na narozeniny, za vysvědčení apod., odkládá si je?	četnost	%
ano, odkládá	84	85,71%
ne, většinou je utratí	13	13,27%
někdy	1	1,02%
celkem	98	100%

Tabulka č. 14: spoření z vyjímečných příjmů

V této otázce se ptáme, zda si dítě odkládá peníze, které dostane za mimořádné příjmy, jako jsou například peníze, které dostalo na narozeniny, či za vysvědčení apod. V 85,71% případů což představuje 84 respondentů, rodiče uvádějí, že si jejich děti peníze vždy odkládají. Rodiče též odpovídali, že v 13,27% případů, což pro nás představuje 13 respondentů, si jejich děti peníze, které dostanou za mimořádných příležitostí, tedy mimo pravidelne či nepravidelné kapesné nešetří vůbec. Pouze jeden respondent, který představuje 1,02% říká, že jeho dítě si někdy peníze odkládá někdy však nikoliv.

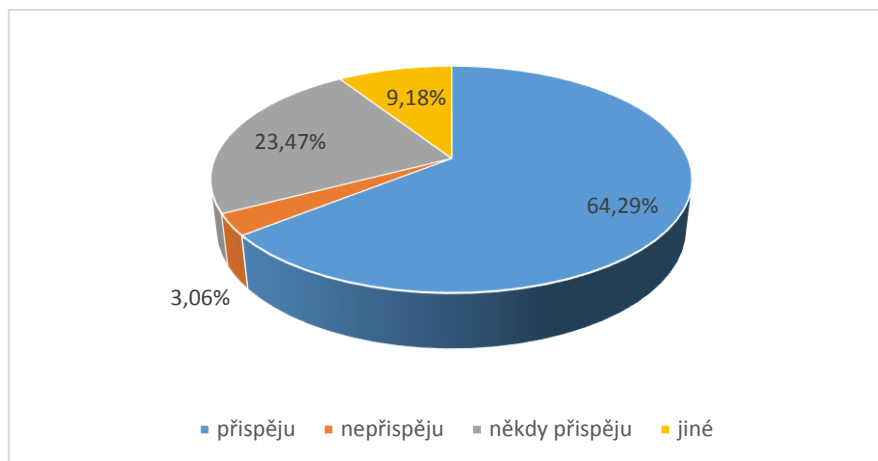
Graf 11

Otázka číslo 13 v dotazníku: Pokud chce vaše dítě nějakou drahou věc (značkové boty, mobilní telefon apod.), tak mu:

Pokud chce vaše dítě nějakou drahou věc (značkové boty, mobilní telefon apod.) tak mu:	četnost	%
přispěju	63	64,29%
nepřispěju	3	3,06%
někdy	23	23,47%
jiné	9	9,18%
Celkem	98	100%

Tabulka č. 15: přispění na vyjimečné výdaje

Otázkou číslo 13 jsme chtěli zjistit, zda rodiče dítěti přispějí na nějakou dražší věc, jako je nový mobilní telefon, značkové boty, počítačová hra apod. Kdy jsme dospěli k tomu, že ve většině případů jsou rodiče ochotni svým dětem přispět a to v celkem 64,29%, což nám představuje 63 dotázaných respondentů. Svým dětem by vůbec nepřispěly pouze 3,06% , což jsou pouze 3 z dotazovaných respondentů. Rodiče též řekli, že svým dětem někdy přispějí a to v 23,47% případů což je 23 respondentů. Zbývající respondenti volili možnost jiné, kdy můžeme uvést odpověď respondenta, který řekl, že pokud po něm žádá dítě peníze na nějakou drahou věc, většinou dítěti přispěje část a druhou část si dítě musí ušetřit samo ze svého kapesného.

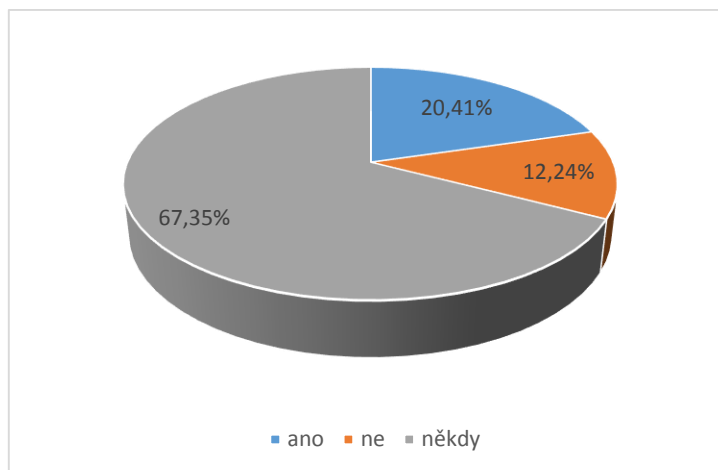
Graf 12

Otázka č. 14 v dotazníku: Pokud od vás dítě žádá peníze, i přesto, že už své kapesné dostalo, dáte mu je?

Pokud od vás dítě žádá peníze, i přesto, že už své kapesné dostalo, dáte mu je?	četnost	%
ano	20	20,41%
ne	12	12,24%
někdy	66	67,35%
celkem	98	100%

Tabulka č. 16: peníze mimo kapesné

V této otázce jsme zjišťovali, zda rodiče svým dětem dají či nedají peníze, i přesto, že své kapesné již dostalo. Měli jsme zde možnost tří odpovědí, kdy 20 respondentů tedy 20,41% řeklo, že i když již jejich děti kapesné dostali, i přesto pokud je jejich dítě požádá, peníze mu dají. Ve 12,24%, což představuje 12 respondentů rodiče uvádějí, že pokud po nich jejich dítě žádá peníze navíc, mimo jejich běžné kapesné, už jim více peněz nedají. A nejvíce se zde objevili odpovědi rodičů, kteří říkají, že svým dětem peníze mimo kapesné někdy dají, někdy ovšem ne a to v 67,35%, což představuje 66 dotazovaných respondentů.

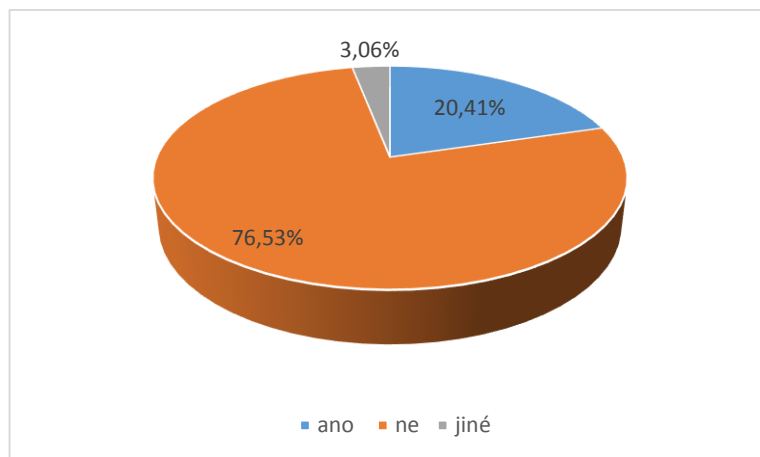
Graf 13

Otázka číslo 15 v dotazníku: Přivydělává si vaše dítě na brigádě?

Přivydělává si vaše dítě na brigádě?	četnost	%
ano	20	20,41%
ne	75	76,53%
jiné	3	3,06%
celkem	98	100%

Tabulka č. 17: brigáda

Zde jsme se respondentů pomocí této otázky ptali na to, jestli si jejich dítě přivydělává pomocí brigády. Ve výše uvedené tabulce můžeme spatřit, že ve 20,41%, což představuje 20 respondentů uvedli, že si jejich dítě přivydělává na brigádě. Dále nám přes 76% respondentů odpovědělo, že si jejich dítě na brigádě nepřivydělává vůbec. A nakonec nám rodiče odpovídali jiné, kde jsme zvláště pro tuto odpověď vytvořili níže tabulku, kde můžete vidět zbylé odpovědi. Odpověď jiné, zde zvolili 3 respondenti, což představuje 3,06%.

Graf 14

Odpověď na otázku 15, možnost: jiné	četnost	%
o prázdninách	1	33,33%
vypomáhá v rodinném podniku	1	33,33%
příležitostně	1	33,33%
celkem	3	100%

Tabulka č. 18: otázka číslo 15, odpověď jiné

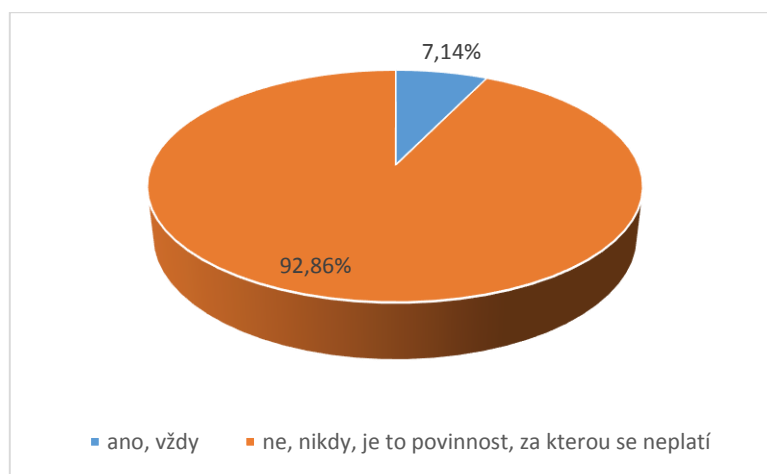
V této tabulce můžeme jasně vidět, že pokud repondenti zvolili odpověď jiné a to ve třech případech, kdy respondenti volili odpovědi jako: o prázdninách, vypomáhá v rodinném podniku a příležitostně, procentuální vyjádření vyjadřuje 33,33% u všech tří uvedených odpovědí.

Otázka číslo 16 v dotazníku: Dáváte vašemu dítěti drobní odměny (např. menší finanční obnos atd.) za domácí práce?

Dáváte vašemu dítěti drobné odměny (např. finanční obnos atd.) za domácí práce?	četnost	%
ano, vždy	7	7,14%
ne, nikdy, domácí práce jsou samozřejmostí, za kterou se neplatí	91	92,86%
celkem	98	100%

Tabulka č. 19: odměny za domácí práce

Otázka 16 je zaměřena na odměny za vykonávání domácích prací, kdy jsme se respondentů dotazovali, zda svým dětem dávají drobné odměny, například menší finanční obnos za vykonávání domácích prací. Kde jsme měli dvě možnosti výběru, kde jak vidíme v tabulce se jasne ukázalo, že velká většina respondentů, svým dětem za vykonání domácích prací nedává žádné odměny a to v 92,86% případů, což představuje 91 dotazovaných respondentů. Pouze zbylých 7 respondentů, kteří představují 7,14% řekli, že za domácí práce svým dětem dává odměnu (ať už ve finanční či jiné formě).

Graf 15

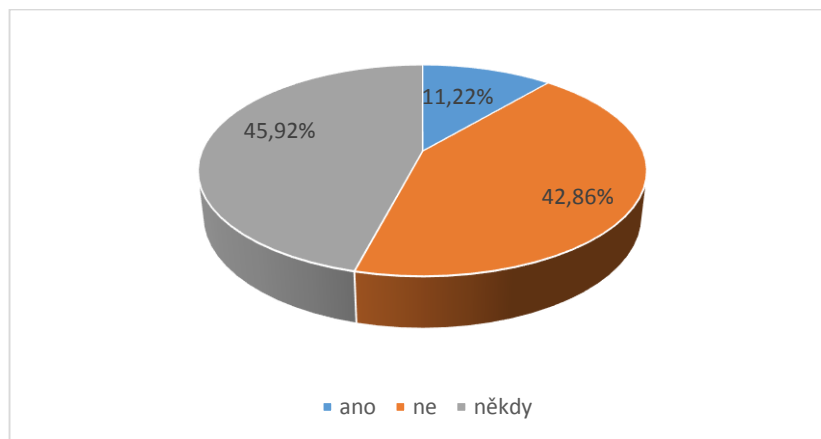
Otázka číslo 17 v dotazníku: Pokud jste se svými dětmi na společném výletě, kupují si suvenýry ze svého kapesného?

Pokud jste se svými dětmi na společném výletě, kupují si suvenýry ze svého kapesného?	četnost	%
ano	11	11,22%
ne	42	42,86%
někdy	45	45,92%
celkem	98	100%

Tabulka č. 20: placení suvenýrů

V této otázce jsme se snažili zjistit, zda si děti na společném výletě se svými rodiči platí za suvenýry sami, či zda jim je platí rodiče. Zde byli možnosti tři odpovědí, kdy nejvíce rodiče říkali, že si děti suvenýry na společných výletech platí sami pouze někdy a někdy jim je koupí sami rodiče a to ve 45,92% případů což představovalo 45 respondentů. Dále vidíme,

že 42 respondentů říká, že si jejich děti suvenýry sami nekupují a kupují jim je pouze rodiče a to v 42,86%. A v 11,22% případů rodiče řekli, že si děti za suvenýry platí pouze sami, což odpovědělo 11 respondentů.

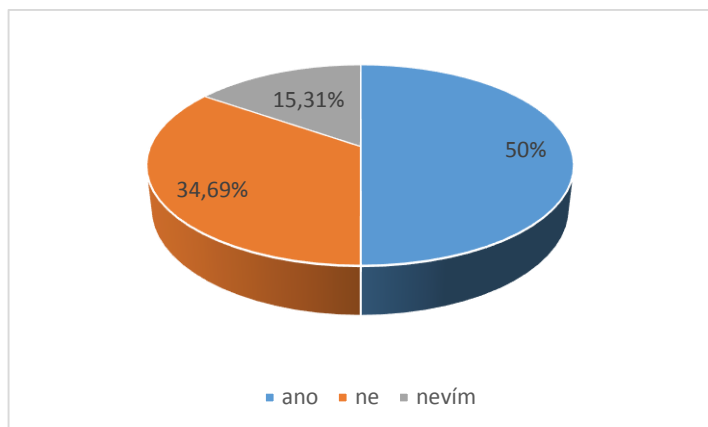
Graf 16

Otázka číslo 18 v dotazníku: Spoří/odkládá si vaše dítě pravidelně peníze z kapesného?

Spoří/odkládá si vaše dítě pravidelně peníze z kapesného?	četnost	%
ano	49	50%
ne	34	34,69%
nevím	15	15,31%
celkem	98	100%

Tabulka č. 21: spoření z kapesného

Tato otázka zjišťovala, zda si dítě odkládá peníze z kapesného bokem, tedy, zda si z kapesného pravidelně šetří nějakou částku stranou. Můžeme vidět, že z celkového počtu 98 respondentů nám 49 z nich, což představuje 50% odpovědělo, že jejich dítě si z kapesného peníze šetří. Dále vidíme, že 34,69% tedy 34 respondentů řeklo, že si jejich dítě z kapesného nic neodkládá, tedy nešetří si nic bokem, na jakékoliv výdaje. A dalších 15 respondentů, tedy 15,31% uvádí, že nemá tušení, zda si jejich dítě peníze z kapesného dokáže ušetřit či nikoliv.

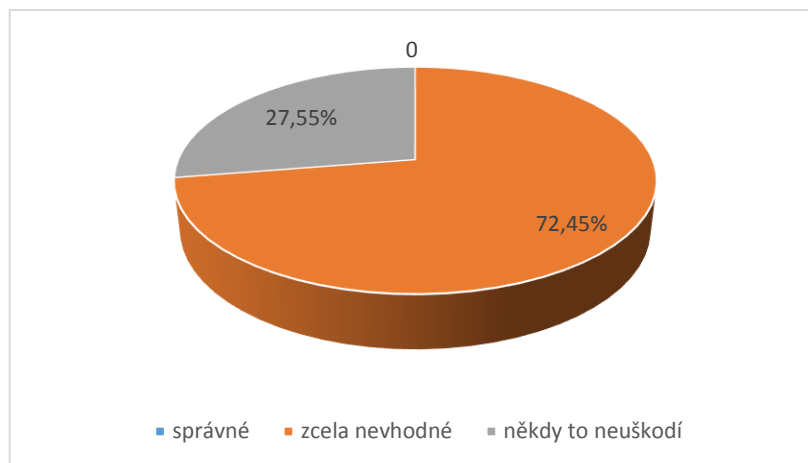
Graf 17

Otázka číslo 19: Nahrazování své nepřítomnosti s dětmi, drobnými dárky či penězi je:

Nahrazování své nepřítomnosti s dětmi, drobnými dárky či penězi je:	četnost	%
je to správné	0	0%
je to zcela nevhodné	71	72,45%
někdy to neuškodí	27	27,55%
celkem	98	100%

Tabulka č. 22: nahrazování své přítomnosti

Tato tabulka zjišťovala, zda rodiče, svou nepřítomnost s dětmi nahrazují drobnými dárky či odměnami apod. Můžeme zde vidět že, žádný respondent nevedl, že by bylo správné, nahrazovat svou nepřítomnost se svými dětmi drobnými dárky nebo penězi, je to tedy 0% respondentů. Jak ovšem vidíme nadpoloviční většina, která představuje 71 respondentů, tedy 72,45% uvedla, že je zcela nevhodné, aby nahrazovali svou nepřítomnost s dětmi drobnými dárky či penězi. A v 27 případech, což je 27,55% respondentů, říká, že někdy neuškodí, pokud dítěti za svou nepřítomnost dají drobný dárek, či menší finanční obnos.

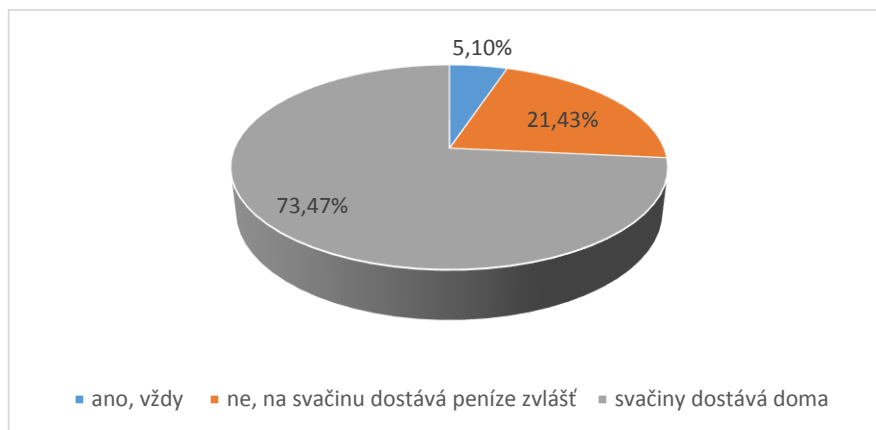
Graf 18

Otázka číslo 20 v dotazníku: Platí si vaše dítě svačiny z kapesného?

Platí si vaše dítě svačiny z kapesného	četnost	%
ano, vždy	5	5,10%
ne na svačinu dostává peníze zvlášť	21	21,43%
svačiny dostává doma	72	73,47%
celkem	98	100%

Tabulka č. 23: výdaje za svačiny

Tato otázka zjišťuje, zda si děti platí své svačiny z kapesného či nikoliv. V uvedené tabulce můžeme vyzorovat, že zde měli respondenti tři možnosti odpovědí, kdy vidíme, že děti si svačiny ze svého kapesného platí jen ve velmi málo případech a to v 5 případech, což představuje 5,10%. Dále ve 21,43% případů, odpověděli respondenti, že dávají svým dětem peníze na svačiny zvlášť, tedy mimo jejich kapesné. A možná překvapivě vidíme, že v nadpoloviční většině, která představuje 73,47% , což představuje 72 respondentů rodiče uvedli, že svým dětem dávají svačinu z domu.

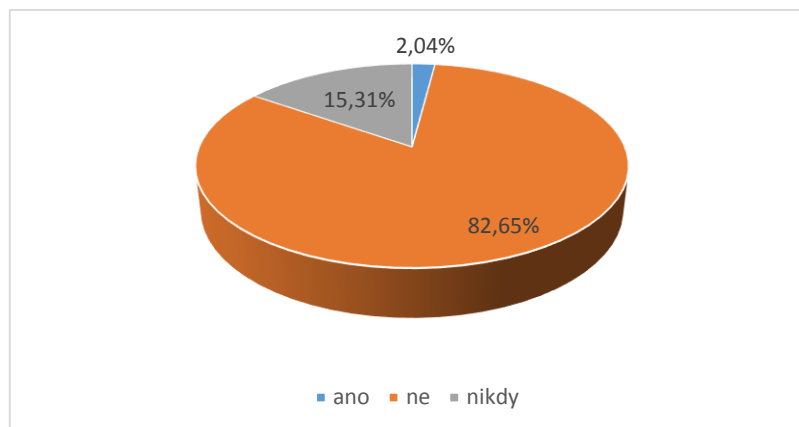
Graf 19

Otázka číslo 21 v dotazníku: Platí si vaše dítě výdaje za mobil z kapesného?

Platí si vaše dítě za mobil z kapesného?	četnost	%
ano	2	2,04%
ne	81	82,65%
nikdy	15	15,31%
celkem	98	100%

Tabulka č. 24: výdaje za mobilní telefon

V této otázce se dotazujeme na placení výdajů za mobilní telefon z kapesného dětí, kdy můžeme ve výše uvedené tabulce spatřit, že pouze 2 respondenti, kteří představují 2,04% nechávají placení výdajů za mobilní telefon na svém dítěti. Naopak můžeme vypočítat, že nadpoloviční většina respondentů uvedla, že si jejich dítě nikdy neplatí výdaje za mobilní telefon ze svého kapesného a to v 82,65% případů, což představuje 81 respondentů. V poslední řadě zde máme respondenty, kteří uvedli, že někdy si děti výdaje za mobilní telefon platí ze svého kapesného, někdy jim je platí sami respondenti a to v 15,31%, což představuje 15 respondentů.

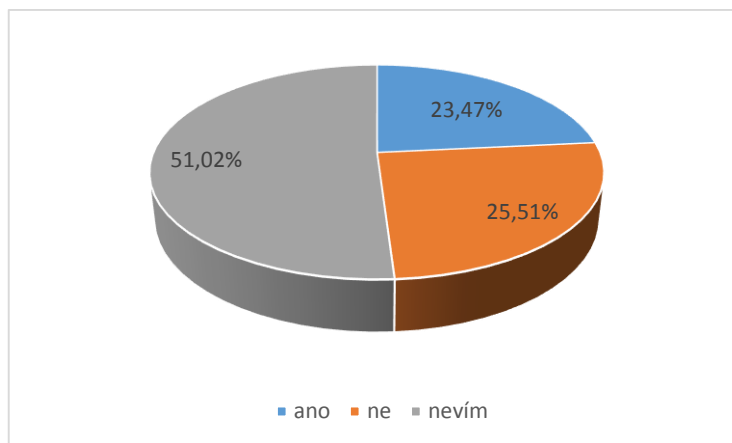
Graf 20

Otázka číslo 22 v dotazníku: Setkali se vaše děti ve školní výuce s problematikou finanční gramotnosti?

Setkali se vaše děti ve školní výuce s problematikou finanční gramotnosti?	četnost	%
ano, setkali	23	23,47%
Ne, neseekali	25	25,51%
nevím	50	51,02%

Tabulka č. 25: škola a finanční gramotnost

Otázka číslo 22 zodpovídá na otázku, zda se děti respondentů ve školní výuce setkali s finanční gramotností či nikoliv. Zde můžeme vidět, že odpovědi se nám velmi vyrovnávají, kdy ve 23,47% případů respondenti uvedli, že se jejich dítě ve školní výuce s finanční gramotností již setkalo a v 25,51 % je uvedeno, že se jejich dítě s výukou finanční gramotností ve škole ještě neseekalo. Další polovina respondentů, což pro nás představuje 51,02 % neví, zda se ve výuce jejich dětí objevuje finanční gramotnost či nikoliv, tedy nebyli si jisti.

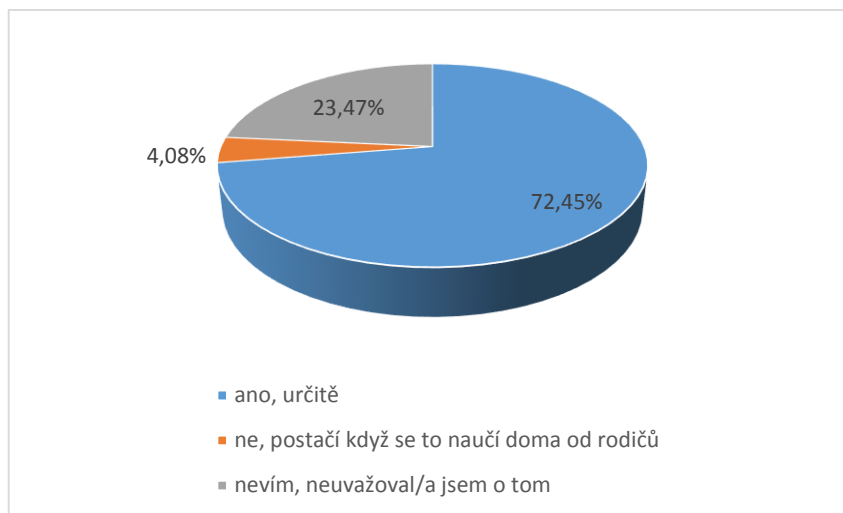
Graf 21

Otázka číslo 23 v dotazníku: Je správně aby se ve škole vyučovala finanční gramotnost?

Je správné, aby se ve škole vyučovala finanční gramotnost?	četnost	%
ano, určitě je to velmi důležité	71	72,45%
ne, postačí, pokud se to naučí doma od rodičů	4	4,08%
nevím, neuvažovala jsem o tom	23	23,47%

Tabulka č. 26: výuka finanční gramotnosti

Položka číslo 23 v dotazníku zkoumá, zda rodičům připadá vhodné, aby byla výuka finanční gramotnosti využívána ve školní výuce či nikoliv. Z tabulky můžeme vidět, že pro respondenty je velmi důležité, aby byla výuka finanční gramotnosti využívána ve školní výuce a to v převážné většině 72,45 %. Jak můžeme vidět, pouze 4 respondenti se domnívají, že postačí, pokud své děti naučí finanční gramotnosti doma a tudíž výuka ve škole není nutná. Někteří respondenti o této možnosti nikdy neuvažovali, tudíž neví, zda by se ve škole měla vyskytovat výuka finanční gramotnosti, což uvedlo 23 respondentů, což představuje 23,47 %.

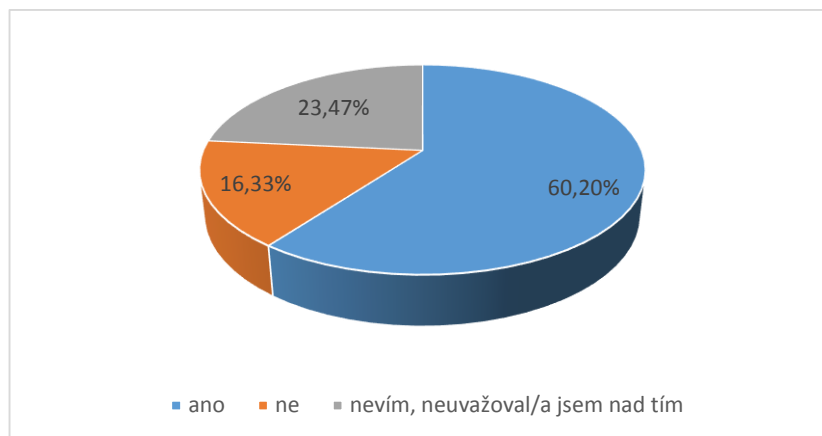
Graf 22

Otázka číslo 24 v dotazníku: Myslíte si, že vaše dítě je finančně gramotné?

Myslíte si, že vaše dítě je finančně gramotné?	četnost	%
ano je finančně gramotné	59	60,20%
ne není finančně gramotné	16	16,33%
nevím, neuvažoval/a jsem nad tím	23	23,47%

Tabulka č. 27: dítě a finanční gramotnost

Výše uvedená tabulka nám ukazuje odpovědi respondentů na finanční gramotnost jejich dětí, kdy jsme se jich ptali, na názor, zda si myslí, že je jejich dítě finančně gramotné či ne. V otázce byla možnost tří odpovědí. Z tabulky je patrné, že většina respondentů odpovídá, že jejich dítě je finančně gramotné a to 60,20 % což představuje 59 respondentů. Pouze 16,33 % respondentů si myslí, že jejich dítě není finančně gramotné, což nám představuje 16 respondentů. A 23 respondentů nám odpovědělo, že nad finanční gramotností svých dětí neuvažovali, tudíž netuší, zda je jejich dítě finančně gramotné či nikoliv a to v 23,47 %.

Graf 23

Otázka číslo 25 v dotazníku: Jaky postup využíváte k formování finanční gramotnosti vašeho dítěte?

Poslední otázka směřovala, přímo k formování finanční gramotnosti, kde se objevovali nej-různější varianty odpovědí. Zde jsem uvedla ty nejvíce časté odpovědi.

Jaký postup využíváte k formování finanční gramotnosti vašeho dítěte?	čet- nost	%
Rozhovor o hodnotě peněz jejich, vydělávání, rodinném rozpočtu, výdajích a spotřebě, také o potřebě zbytečně neplýtvat a být schopen šetřit	26	26,53%
dítě si samo hospodaří s kapesným a se svými získanými penězi a kapesným	20	20,41%
jdu osobním příkladem	7	7,14%
společné nákupy potřebných věcí do domácnosti, jak potraviny, tak další zboží	2	2,04%
nevyžívám žádný postup	3	3,06%
nevím, neuvažoval/a jsem nad tím	6	6,12%
jiné, kdy bylo mnoho individuálních odpovědí	39	39,80%
celkem	98	100%

Tabulka č. 28: formování finanční gramotnosti

Dle výše uvedené tabulky můžeme pozorovat, že odpovědi respondentů na naši otázku týkající se formování finanční gramotnosti svých dětí, odpovídali pomocí otevřené otázky, tedy mohli volit pouze svůj názor. Tato otázka byla v dotazníku velmi důležitá, jelikož byla jako jediná otázka zvolena otevřená, narozdíl od otázek předchozích, které byly pouze uzavřené.

Proto zde byla výhoda pro respondenty, volit své odpovědi, dle uvážení a především dle svého vlastního názoru a vyjádření skutečnosti ohledně formování finanční gramotnosti svých dětí. Tabulku jsme tvořili, dle nejčastějších a nepodobnějších odpovědí, které zde byli zaznamenány. Jak můžeme z tabulky vidět, přes 26 % respondentů pro formování finanční gramotnosti, volí především rozhovor se svými dětmi, kdy své děti poučují především o potřebě si plánovat své výdaje dle svých příjmů, též o nutnosti mít o svých financích dostatečný přehled, vysvětlují dětem, jak je důležité umět peníze spořit ne jen utrácet, též děti poučují o hodnotě peněz a cen zboží a produktů, kdy děti upozorňují, že ne vždy si musíme koupit, to co není nutné, ale musíme uvažovat nejdříve o potřebných věcech a poté o věcech, které si koupíme například jen pro radost a uspokojení potřeb. Respondenti též své děti učí pomocí pravidelného i nepravidelného kapesného, kdy dětem dávají určitou část peněz jako jako kapesné, což představuje jistý příjem dětí, kdy s tímto příjmem musí umět hospodařit a snažit se neutratit všechny obdržené peníze najednou, ale rozvážit si, kam peníze investují, zda si z nich část odloží na pozdější výdaje apod. Objevili se zde i odpovědi, kdy rodiče říkají, že jdou svým dětem převážně svým příkladem, tedy snaží se jim vkládat do povědomí své finanční návyky. Někteří lidé volí též společné nákupy s dětmi, kdy při společném nákupu děti mohou vidět, kolik které věci stojí peněz, že mají určitou hodnotu a neměli bychom kupovat bezhlavě cokoli, co nás napadne, ale spíše se dříve rozmýšlet, i dle našich finančních možností. A byli zde i respondenti, kteří nepoužívají žádný postup nebo nad tímto problémem nikdy do hloubky příliš neuvažovali.

Příklady vybraných odpovědí:

- „Mluvíme o ceně jednotlivých věcí, které by chtěla a řešíme, jestli na to máme peníze.“
- „Snažím se dětem vysvětlit, jak se peníze vydělávají, naučit je rozlišovat které věci jsou pro chod domácnosti důležité, učit je hospodařit s penězi.“
- „ Informace, že nic není zadarmo a všechno stojí peníze, sebevětší blbost má finanční hodnotu, proto by si věci měli vážit.“
- „Hovoříme s nimi o penězích a finančním rozpočtu rodiny“
- „ Když dostane měsíčně peníze, nakládá s nimi, navrhuji, že mu dám méně peněz a zbytek mu schovám. Jednou za čas probereme, jak nakládá s penězi“

7 INTERPRETACE DAT

Zde se zaměříme na interpretaci výsledků z výzkumného šetření naší praktické části bakalářské práce, kdy jsme jako metodu získávání potřebných dat zvolili metodu dotazníkového šetření. Naším hlavním záměrem a tedy hlavním cílem bylo, zjistit, jakým způsobem se rodiče snaží, formovat finanční gramotnost svých dětí. Dotazníky jsme předali na danou základní školu, která nám velmi ochotně umožnila tento výzkum provést. Níže se zaměříme na dílčí výzkumné otázky, které jsme si určili, již na začátku provádění výzkumu. Prvních 5 otázek v dotazníku slouží pouze pro identifikaci. Otázka číslo 6 a 7 neodpovídají na žádnou z dílčích otázek v otázce číslo 6 jsem se chtěli informovat, zda respondenti využívají sestavování finančního rozpočtu, kdy jsme zjistili že v 39 % si respondenti sestavují svůj finanční rozpočet. Otázka číslo 7 zjišťovala zda se respondenti někdy setkali s pojmem finanční gramotnost, kde 21% dotazovaných uvedla, že se již s tímto pojmem setkala, avšak 45% respondentů si nebyli zcela vědomi, zda se s tímto termínem někdy setkali.

1. Jaký mají rodiče přístup k formování finanční gramotnosti svých dětí?

V dnešní době se hovoří o nutnosti, býti alespoň částečně finančně vzdělaný, v opačném případě se v dnešním světě složitých financí a obchodních transakcí jen těžce vyznáme, také proto jsme zvolili tuto dílčí otázku. Kdy této otázce jsme zvolili pět dílčích otázek v dotazníku, pomocí kterých jsme zjišťovali odpovědi, na tuto otázku. První otázkou, byla otázka v dotazníku číslo 13. kde jsme se ptali, zda rodiče dítěti přispějí, pokud od nich žádá peníze na dražší věc, jako je nový mobilní telefon či dražší značkové boty apod. Rodiče by svým dětem ve většině případů na tuto věc přispěli. Objevili se tu i odovědi, kdy by rodiče dětem přispěli část a zbylou část nechali na dětech, kdy si právě děti z ušetřeného kapesného, či příležitostných brigád na tuto věc našetří. Pouhé 3% respondentů by svým dětem nepřispělo vůbec.

Další otázkou byla otázka číslo 25, kde jsme se ptali, jaký způsob rodiče využívají, k formování finanční gramotnosti svých dětí, ve většině případů rodiče formují finanční gramotnost svých dětí pomocí rozhovorů o financích a vysvětlení nutnosti mít finanční rezervy, plánovat si svůj finanční rozpočet a uvědomit si, že každá věc má svou hodnotu a je potřeba vědět, že ne vše co chceme, můžeme mít. Rodiče jsou toho názoru, že děti by měli vědět, jakou mají věci hodnotu a že není lehké si na tyto věci vydělat. Rodiče jsou též toho názoru, že pravidelné či nepravidelné kapesné učí děti, o hodnotě peněz a o tom jak je těžké tyto peníze vydělat a následně s nimi vyjít. Proto právě kapesné je tomuto učí a rodiče proto svým dětem

dávají kapesné, které musí pokrýt veškeré jejich náklady, které si sami zvolí, Proto s kapesným musí vyjít, jako se skutečnou výplatou a díky tomuto se dozví, že ne vždy je správné utratit všechny peníze naráz, nebo za věc, která není potřebná, ale je spíše touhou a přáním. Další zvolenou otázkou byla otázka číslo 14. kdy jsme se dotazovali, zda rodiče svému dítěti dají peníze, i přesto, že své kapesné už dostalo. Zde by rodiče svému dítěti přispěli ve většině případů jen někdy, ne za každých okolností, pouze v pár případech se ukázalo, že by rodiče svému dítěti nechtěli přispět vůbec, ale přesto jednoznačnou odpověď ano, zvolilo jen 20 respondentů. Další zvolenou otázkou v dotazníku byla otázka číslo 19, kdy jsme zjišťovali, zda rodiče považují za vhodné nahrazovat svou nepřítomnost s dětmi pomocí drobných dáreků či menšími finančními obnosy. Rodiče v 72 % případů schledávají zcela nevhodné, aby svou nepřítomnost s dětmi nahrazovali dárky, jen někteří si myslí, že to někdy vůbec neuškodí. Poslední zvolenou otázkou byla otázka číslo 16 v dotazníku, kdy jsme se rodičů dotazovali, zda dětem platí za vykonání běžných domácích prací. Kdy se můžeme i v odborné literatuře dočíst, že záleží spíše na tom, jaký styl výchovy rodiče volí, pokud rodiče požadují, aby si děti peníze zasloužili, tak jim právě za vykonané práce dají jistou finanční odměnu, aby viděli že „bez práce nejsou koláče“. Avšak jsou zde i názory, že to není zcela vhodné a domácí práce by měli být spíše povinností a jistou samozřejmostí, nežli prací, za kterou dostanou děti odměnu. Zde tedy rodičům přišlo zcela nevhodné za domácí práce platit a to až v 92 % případů, pouze zbylých 8 % rodičů svým dětem za domácí práce dává menší finanční či nefinanční odměny jako drobné dárky.

2. Považují rodiče za správné, mluvit před svými dětmi otevřeně o penězích?

Existuje řada autorů, kteří hovoří o tom, že je občas nutností, se svými dětmi o penězích mluvit, mluvit s nimi již od brzkého věku, jelikož dítě si již od velmi brzkého věku uvědomuje, že peníze jsou okolo něj a obklopují ho, tedy nevyhne se nikdy kontaktu s penězi a ve většině případů, dítě peníze vnímá, a slyší o nich jak doma v rodině, i když možná ne úmyslně, ale také od svých vrstevníků, či spolužáků ve škole. V souvislosti s otázkou číslo 10 v dotazníku jsme se rodičů ptali, zda se svými dětmi mluví doma otevřeně o penězích. Respondenti v převážné většině mluví se svými dětmi zcela otevřeně a bez jakýchkoliv omezení o penězích a přijde jim to zcela běžné a přirozené a to v 64 % případů, pouhé 3% respondentů odpovědělo, že před svými dětmi o penězích nikdy nehovoří a 31 % respondentů hovoří před svými dětmi o penězích jen někdy. Další zvolenou otázkou byla otázka číslo 11, zda rodiče hovoří otevřeně s jejich dětmi o finančním rozpočtu jejich rodiny zde jsme zjistili, že rodiče

mluví před dětmi o rodinném rozpočtu už v menší míře a to v pouhých 18 %, většina respondentů o finančním rozpočtu mluví jen někdy, tedy ne vždy, ale jen za určitých okolností, a někteří respondenti si též myslí, že to není vhodné a není to věc jejich dětí, proto s nimi o rozpočtu nehovoří vůbec a to v 19 % případů. Což je jistým způsobem překvapující vzhledem k tomu, že rodiče uvedli v otázce číslo 25, že se svými dětmi mluví převážně o rozpočtu, příjmech a výdajích a dalších věcech co se týkají finančního plánování a rozpočtu jejich rodiny. Ale přesto rodinný rozpočet se svými dětmi ve většině případů otevřeně neprobírají.

3. Myslíte si, že si vaše dítě dokáže naspořit peníze na své nadstandartní výdaje?

Pomocí otázky číslo 12 jsme zjišťovali, zda si děti odkládají peníze, které dostanou na zvláštní příležitosti jako jsou narozeniny apod. Zjistili jsme, že v převážné většině případů a to v 85% si děti spoří peníze, které dostanou při mimořádné příležitosti. Jen v 13 % si děti peníze nešetří vůbec a spíše je rychle utratí, pouhé 1 % si peníze někdy ukládá a někdy je naopak utratí ihned. Otázka číslo 15 zjišťovala, zda si děti přivydělávají na brigádě, kdy jsme došli k tomu, že si na brigádě přivydělávají a to ve 20 %, jelikož pouze 3 % zkoumaných dětí má již 16 let a 16% dětí je ve věku 15 let, valná většina dětí a to až 75% si ještě na brigádě nepřivydělává většinou vzhledem k jejich věku. Zbylé 3% zvolilo odpověď jiné, kde rodiče uváděli, že si děti například přivydělávají v jejich rodinném podniku, kde vypomáhají, či pouze o prázdninách a též příležitostně, ne pravidelně. V otázce číslo 17 jsem se ptali, zda si děti platí suvenýry na společném výletě ze svého kapesného, kde jsem přišli k závěru že ve 42% si děti suvenýry neplatí a platí jim je jejich rodiče. Děti si sami ze svého kapesného kupují suvenýry pouze v 11% a ve zbylých 45 % si někdy koupí dítě suvenýr samo a někdy jim ho koupí rodiče. Pomocí otázky číslo 18 jsme zjišťovali, zda si děti šetří peníze z kapesného, které obdrží, kde nám vyšlo, že v 50% si děti ze svého kapesného peníze spoří, ve 34 % si děti z kapesného nespoří vůbec a v 15 % rodiče neví.

Z údajů vyplývá, že děti ve valné většině případů, si děti peníze s mimořádných příjmů dokáží našetřit a neutratí je ihned. Děti též dokáží v polovině případů z kapesného ušetřit nějaké peníze navíc. Co se týče placení suvenýrů, ve většině případů platí suvenýry dětem jejich rodiče.

4. Využívají rodiče možnost dávat svým dětem pravidelné či nepravidelné kapesné?

Otázkou číslo 8 jsme se snažili zjistit, zda rodiče dávají svým dětem kapesné, ukázalo se, že nejvíce dávají rodiče svým dětem kapesné nepravidelně dle potřeb, tedy většinou, pokud děti o peníze požádají a to v celých 59 %. Otázka číslo 9 zjišťovala, kolik peněz rodiče dětem dávají. Kde jsme zjistili, že rodiče dávají dětem kapesné především jednou za týden a to v 19 % a také také jednou měsíčně a to v 18%. V 35 % případů dávají rodiče dětem mezi 200 – 300 Kč. Jen ve 2 případech dávají rodiče dětem 600 Kč a více. Nejvíce byla volena možnost jiné, kde rodiče uváděli, že dětem dávají například 50 Kč týdně, také dle potřeb většinou kolik si dítě řekne, pokud to není přehnaná částka. V 9% dávají rodiče dětem mezi 300 – 600 Kč. Ale ve valné většině dle potřeb a zde se částky již velmi individuálně liší a je to spíše o domluvě dětí a rodičů. A právě i v odborné literatuře se můžeme dočíst, že pravidelné kapesné u dětí formuje jistou zodpovědnost k penězům a dává jim pocit, že si mohou se svým kapesným vynakládat dle svého uvážení a mohou se tím naučit, jak správně a šetrně s penězi zacházet.

Z této otázky tedy vypívá, že nejčastějším způsobem vyplácení kapesného, je kapesné nepravidelné, kdy rodiče dětem peníze dávají, především když si dítě o peníze řekne a to samozřejmě v rozumné míře.

5. Platí si vaše dítě běžné výdaje z kapesného

Tuto otázku jsme zařadili, jelikož jsme chtěli vědět, zda v dnešní době rodiče dětem stále platí takové běžné výdaje, jako jsou svačiny nebo například výdaje za mobilní telefon, který v dnešní době má již téměř každé dítě nebo jim tuto možnost přenechají v rámci jejich kapesného. Tato otázka tedy hlavně zjišťovala, zda si děti platí běžné výdaje, jako jsou svačiny a mobilní telefon sami, nebo zda jim je rodiče platí, nebo alespoň z části přispívají. Kdy jsme zvolili dvě otázky, které na tuto otázku odpovídají

Otázkou číslo 20 jsme zkoumali, zda si děti platí své svačiny z kapesného, které obdrží od rodičů, zde se ukázalo, že většina dětí dostává spíše svačiny z domova, nemusí si je tedy kupovat a to v 72 %. V 21 % případů rodiče přispívají dětem na svačiny do školy zvlášť, mimo pravidelné či nepravidelné kapesné a pouhých 5 % dětí si musí své svačiny platit ze svého kapesného. Otázka číslo 21 zjišťovala, jestli si děti platí výdaje za mobilní telefon sami či zda jim tyto výdaje platí rodiče. Došli jsme k závěru, že děti si v 81 % případů si dítě platit výdaje za mobilní telefon nemusí a rodiče jim výdaje zaplatí. V 15 % případů jsme zjistili, že si výdaje platí někdy děti sami a někdy jim za mobilní telefon platí rodiče a pouze

ve 2 % případů si dítě musí své výdaje za mobilní telefon platit zcela sami bez pomoci svých rodičů.

Došli jsme k závěru, že většina dětí dostává svačiny do školy doma a nemusí si je tudíž kupovat. Výdaje za mobilní telefon platí dětem v převážné většině rodiče.

7.1 DOPORUČENÍ

Ná základě našeho výkumu jsme chtěli převážně zjistit jakým způsobem rodiče formují finanční gramotnost svých dětí a v rámci tohoto výzkumu jsme si zvolili danou základní školu a jelikož zde výuka finanční gramotnosti sice je, ale ne ve velkém množství, ale spíše okrajově, pokusili jsme se dle tohoto zjištění učinit toto doporučení, jelikož k výchově finanční gramotnosti, není zapotřebí jen ovlivňování rodičů, které je sice základní, ale zcela nepostačí, proto by na školách měla být výuka finanční gramotnosti zařazena do vzdělávacích plánů v dostatečné míře.

Jako doporučení bychom zde navrhli především, větší povědomí o finanční gramotnosti, především pro děti, kdy na námi zkoumané základní škole, mají výuku finanční gramotnosti, děti 8. a 9. tříd, v rámci předmětu výchova k občanství, pouze však okrajově a v rámci pár vyučovacích hodin a tomuto tématu není věnována dostatečná pozornost a dostatečné množství výuky. Proto bychom zařadili výchovu k finanční gramotnosti, buď jako součást předmětu výchova k občanství, avšak ne jen ve zmiňovaných třídách, ale na celém druhém stupni základní školy, tedy i v 6. a 7. třídě. Kdy je možnost využití a zakoupení již vydaných učebnic finanční gramotnosti například: *Michal a Eva Skořepovi, Finanční a ekonomická gramotnost pro základní školy a víceletá gymnázia: výchova k občanství: stát a hospodářství*. Což je pracovní sešit právě pro základní školy a víceletá gymnázia, kde se děti seznámí s finanční gramotností pomocí praktických cvičení. Další možností, je využití projektu: Finanční gramotnost do škol, což je projekt na podporu finanční gramotnosti dětí, který je dostupný na webových stránkách: financnigramotnotdoskol.cz. Na tomto webu je spousta výukových materiálů, jsou zde praktická cvičení, které je možno vytisknout a využít jako studijní materiál a materiál k procvičování. Tento materiál jsme uvedli v příloze P1.

ZÁVĚR

V teoretické části jsme probrali samotnou výchovu a její obecná východiska. Vysvětlili jsme si jak je výchova důležitá v životě dítěte, ale nejen dítěte, ale též dospělého. Protože právě výchova je stěžejním faktorem, je jednou z nejdůležitějších složek v životě jedince, protože právě pomocí výchovy člověka formujeme, předáváme mu jisté hodnoty, které jsou právě v dané kultře a společnosti, ve které člověk žije žádané. Výchovou formujeme člověka jako osobnost, člověk se stává osobností, stává se dospělým, vyrůstá z něj samostatná a jedinečná osobnost, která je závislá sama na sobě, stává se odpovědným členem společnosti. A právě vrůstání do společnosti, tedy socializace je stěžejním faktorem, jedinec vrůstá do společnosti, tedy socializuje se především v rodině, která je základní a také první socializační jednotkou člověka. Poté se socializuje ve škole, mezi svými vrstevníky, později také v práci, mezi svými přáteli, apod. A to jak proběhne socializace, se poté odrazí v kvalitě života jedince. Součástí socializace je výchova v rodině a právě výchova má několik funkcí. Jednou z těchto funkcí je funkce ekonomická, která člověka formuje po stránce finanční, kdy rodiče předávají svým dětem, jejich finanční zkušenosti, finanční návyky. To jak rodiče zachází s penězi, se přímo odráží v tom, jak v budoucím životě budou schopni právě jejich potomci v životě s penězi a celkově s financemi zacházet. Předávají dětem hodnoty, například hodnoty peněz, tedy jakou mají peníze hodnotu v dané rodině. Jak by dítě k penězům mělo přistoupovat. Rodina předává dítěti poznatky ohledně šetrnosti, skromnosti, ale také schopnosti splácet své závazky a dluhy, pokud se do této situace dostane. Rodina dítě učí jak býti zodpovědným, a jak převzít zodpovědnost za své chyby. Ale také jak se vyspořádat s úspěchem. V kapitole druhé jsme se věnovali výchově k finanční gramotnosti, kde jsme si představili peníze a jejich hodnotu a též jsme se dozvěděli, že právě peníze dokáže jedinec vnímat už zhruba od tří let věku a pokračuje to dál, kdy jsme z každé strany bombardováni výhodnými reklamami, ať už na výhodné úvěrové nabídky, či nejnovější moderní produkty, s velkými slevami, které jsou přece tak výhodné. A mnohdy těmto lákadlům podlehneme a to jak na tyto nabídky reagujeme, vidí i naše děti, které se díky nám mohou tyto věci naučit, a dělat naše chyby dále, proto bychom si měli uvědomit, co sami za chyby děláme, jelikož naše děti se neučí jen našim úspěchům a pozitivním vlastnostem, ale též našim chybám. V poslední kapitole jsme se věnovali finanční gramotnosti. Co vlastně finanční gramotnost znamená, jelikož finanční gramotnost má mnoho složek. Ne každý člověk si to uvědomuje, součástí finanční gramotnosti, jsou například i správné investice, kdy člověk v dnešní době, peníze neinvestuje, ale spíše je utrácí a mnohdy za věci, které nejsou potřebné. Finanční gramotnost

jako taková zahrnuje spoustu věcí, a právě umět ovládat tyto věci alespoň z části je stěžejní, pro správné fungování osobních a také rodiných financí, je důležité, aby si rodina či jedinec, který žije samostatně dělali svůj finanční rozpočet, aby předešli nechtěným výdajům, které by poté nemuseli být schopni pokrýt, kvůli nedostatečným příjmům, které investovali do nesprávných věcí. Proto finanční plánování je důležitým pro to, aby člověk nebyl v nečekané finanční tísní. V praktické části jsme se zaměřili především na výchovu v rodině k finanční gramotnosti, kde jsme, kde jsme zjistili, že rodiče přikládají velký význam rozhovoru se svými dětmi, který je stěžejní, rozhovoru o výdajích, příjmech, ale také nutnosti šetření, velmi důležitou roli zde hraje také kapesné, díky kterému se dítě učí hospodařit se svým prvním finančním příjmem, pro rodiče je též důležité, aby se svými dětmi mohli mluvit o finančním rozpočtu své rodiny a též o penězích. Dospěli jsme též k závěru, že děti jsou schopny si ušetřit peníze navíc, pro mimořádné výdaje. Závěrem můžeme říci, že finanční gramotost a finanční vzdělávání je důležitým a stěžejním milníkem v životě jedince, a bez finančního vzdělání, bude velmi obtížné se v dnešním světě obchodních transakcí zorientovat. Existuje zde mnoho rad i doporučení, ale každý člověk je jedinečnou bytostí, a proto se každý člověk učí zcela jiným způsobem i proto zde není zcela univerzální způsob jak učit naše děti být finančně gramotnými, avšak můžeme jim předat jisté základy, které se během svého života pokusí rozvíjet, aby se stali právoplatnými a zodpovědnými členy společnosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. Sociální psychologie. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-1428-8
- [2] PROCHÁZKA, Miroslav. Sociální pedagogika. Vyd. 1. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3470-5.
- [3] OPLETALOVÁ, Alena a Jana KVINTOVÁ. Vybrané aspekty finanční gramotnosti v podmínkách základních a středních škol. 1. vydání. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4519-9.
- [4] EYRE, Linda a Richard M EYRE. Jak naučit děti hodnotám. Vyd. 2. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-275-1. Dostupné také z:
- [5] FERRERO, Bruno. Šťastní rodiče. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0635-
- [6] BREZINKA, Wolfgang. Východiska k poznání výchovy: úvod k základům vědy o výchově, k filozofii výchovy a k praktické pedagogice. 1. vyd. Brno: L. Marek, 2001. ISBN 80-86263-23-1.
- [7] BREZINKA, Wolfgang. Filozofické základy výchovy. 1. vyd. Praha: Zvon, 1996. ISBN 8071131695.
- [8] PRUDKÝ, Libor. Studie o hodnotách. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-266-0.
- [9] LANIADO, Nessia. Děti a peníze. Vyd. 1. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-671-
- [10] NOVÁKOVÁ, Vladimíra a Věroslav SOBOTKA. Slabikář finanční gramotnosti: učebnice základních 7 modulů finanční gramotnosti. 2., aktualiz. vyd. Praha: COFET, 2011. ISBN 978-80-904396-1-0.
- [11] PETÝRKOVÁ, Lenka a Pavlína CHMELAŘOVÁ. Základy finanční gramotnosti. 1.vyd.Praha:Generation Europe, 2012. 94 s. ISBN 9788090497481.
- [12] MOŽNÝ, Ivo. Sociologie rodiny. Vyd. 2., uprav. Praha: Sociologické nakladatelství, 2002. 250 s. Základy sociologie. ISBN 8086429059.

- [13] MATOUŠEK, Oldřich. Rodina jako instituce a vztahová síť. Vyd. 3. Praha: Sociologické nakladatelství – Slon, 1993, 124 s. Studijní texty. ISBN 80-86429-19-9
- [14] KRAUS, Blahoslav. Základy sociální pedagogiky. Vyd. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.
- [15] MALACH, Josef. Teorie metodiky výchovy. Vyd. 2., upr. a dopl. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského, 2010. ISBN 978-80-86723-93-8.
- [16] ALDORT, Naomi. Vychováváme děti a rosteme s nimi. Vyd. 1. Praha: Práh, 2010. ISBN 978-80-7252-287-3.
- [17] VÁGNEROVÁ, Marie. Vývojová psychologie: dětství a dospívání. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [18] SMRČKA, Luboš. Osobní a rodinné finance: (svět rodinných financí - jak spořit a rozmnožovat majetek). 1. vyd. Praha: Professional Publishing - Kamil Mařík, 2007. ISBN 978-80-86946-41-2.
- [19] STOWERS, James E. Jak dosáhnout finanční nezávislosti. Vyd. 1. Praha: Grada, 1996. ISBN 80-7169-337-5.
- [20] JUNGWIRTHOVÁ, Iva. Mezi školkou a pubertou: výchova školáka. Vyd. 1. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-
- [21] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

INTERNETOVÉ ZDROJE

- [1] Národní strategie finančního vzdělávání. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, 2010 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: www.msmt.cz
- [2] Jak sestavit rodinný rozpočet. *Finanční vzdělávání* [online]. Česká bankovní asociace, 2016 [cit. 2016-04-06]. Dostupné z: www.financnivzdelavani.cz

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Atd. A tak dále

Apod. A podobně

IARD Investment advisor registration depository

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	36
Graf 2	37
Graf 3	38
Graf 4	39
Graf 5	40
Graf 6	41
Graf 7	42
Graf 8	43
Graf 9	45
Graf 10	46
Graf 11	47
Graf 12	48
Graf 13	49
Graf 14	50
Graf 15	51
Graf 16	52
Graf 17	53
Graf 18	54
Graf 19	55
Graf 20	56
Graf 21	57
Graf 22	58
Graf 23	59

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Pohlaví	35
Tabulka č. 2: věk.....	35
Tabulka č. 3: dosažené vzdělání	36
Tabulka č. 4: počet dětí.....	37
Tabulka č. 5: věk dítěte.....	38
Tabulka č. 6: finanční rozpočet.....	39
Tabulka č. 7: finanční gramotnost	40
Tabulka č. 8: otázka č. 7, odpověď ano	41
Tabulka č. 9: kapesné.....	42
Tabulka č. 10: částka kapesného.....	43
Tabulka č. 11: otázka číslo 9, odpověď jiné	44
Tabulka č. 12: rozhovor o penězích.....	44
Tabulka č. 13: rozhovor o finančním rozpočtu.....	45
Tabulka č. 14: spoření z vyjímečných příjmů.....	46
Tabulka č. 15: příspěvní na vyjímečné výdaje	47
Tabulka č. 16: peníze mimo kapesné.....	48
Tabulka č. 17: brigáda	49
Tabulka č. 18: otázka číslo 15, odpověď jiné	50
Tabulka č. 19: odměny za domácí práce.....	50
Tabulka č. 20: placení suvenýrů	51
Tabulka č. 21: spoření z kapesného	52
Tabulka č. 22: nahrazování své přítomnosti	53
Tabulka č. 23: výdaje za svačiny	54
Tabulka č. 24: výdaje za mobilní telefon.....	55
Tabulka č. 25: škola a finanční gramotnost	56
Tabulka č. 26: výuka finanční gramotnosti	57
Tabulka č. 27: dítě a finanční gramotnost.....	58
Tabulka č. 28: formování finanční gramotnosti.....	59

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA 1 : PRACOVNÍ LIST

PŘÍLOHA 2 : DOTAZNÍK

PRILOHA 1 : PRACOVNÍ LIST

FINANČNÍ GRAMOTNOST DO ŠKOL

Otázka č. 4: Co všechno vás napadne, když se řekne „příjmy“ (v rámci rodinného rozpočtu)

.....

.....

.....

.....

Otázka č. 5: Co všechno vás napadne, když se řekne „výdaje“ (v rámci rodinného rozpočtu)

.....

.....

.....

.....

Úkol č. 6.: Námět na diskusi – co si myslíte o letáčích se slevami, kterými nás obchodníci neustále zahrnují, jaká jsou jejich pozitiva a negativa?

KLADY	ZÁPORY

FINANČNÍ GRAMOTNOST DO ŠKOL

KVÍZ a námět na diskusi pro ZŠ k tématu: Finanční gramotnost na školách

Možnost více správných odpovědí!

Otázka č. 1: Podle čeho poznáme, že jsme „finančně gramotní“?

- A/ čteme detailně všechny smlouvy, nebojíme se obchodníka případně zeptat na cokoli, co nám není jasné
- B/ děláme si domácí rozpočet
- C/ bereme si půjčky, abychom si vždy mohli koupit, co chceme
- D/ koupíme všechno, co je zrovna „v akci“

Otázka č. 2: Jak se nazývá člověk, který nám může poradit třeba s tím, jak nejlépe investovat peníze, nebo jaké zvolit životní pojištění?

Otázka č. 3: Když se dostaneme do situace, kdy nám dluhy „přerostly přes hlavu“ a my už nevíme, jak je splatit, jednou ze záchran je:

- A/ půjčit si další peníze
- B/ vyhlásit osobní bankrot
- C/ přepadnout banku

PŘÍLOHA 2 : DOTAZNÍK

Dobrý den,

jmenuji se Šárka Žáková, jsem studentkou Ústavu pedagogických věd na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika. Provádím výzkum, který se týká oblasti **Výchovy k finanční gramotnosti dětí v rodině**. Tímto bych Vás chtěla požádat o pár minut Vašeho času, k vyplnění krátkého dotazníku. Tento výzkum slouží pouze pro účely mé Bakalářské práce, proto všechny získané informace budou sloužit pouze tomuto účelu. Dotazník je zcela anonymní a dobrovolný. Dotazník se týká Vašeho dítěte, které Vám jej ze školy přineslo.

Děkuji za Váš čas Šárka Žáková

1. Jaké je Vaše pohlaví
 - a) muž
 - b) žena

2. Kolik je Vám let?
.....

3. Nejvyšší dosažené vzdělání
 - a) základní
 - b) středoškolské bez maturity
 - c) středoškolské s maturitou
 - d) vyšší odborné
 - e) vysokoškolské

4. Kolik máte dětí
.....

5. Kolik let je Vašemu dítěti/dětem
.....

6. Dělá si Vaše rodina/domácnost finanční rozpočet?
 - a) ano
 - b) ne
 - c) někdy

7. Setkal/a jste se už s problematikou finanční gramotnosti, pokud ano kde?
 - a) pokud ano, kde (vypište)
 - b) ne, nikdy jsem se s touto problematikou nesetkala
 - c) nevzpomínám si

8. Jak často dáváte svým dětem kapesné?
 - a) týdně
 - b) měsíčně

- c) nepravidelně podle potřeb
- d) jiné (vypište)

9. Kolik peněz svým dětem dávate a jak často (vypište prosím) ?

- a) 200-300 Kč.....
- b) 300-600 Kč.....
- c) 600 a více
- d) jiné (vypište).....

10. Mluvíte doma před dětmi otevřeně o penězích ?

- a) ano, zcela běžně
- b) ne, nikdy
- c) někdy
- d) jiné

11. Hovoříte s Vašimi dětmi otevřeně o finančním rozpočtu Vaší rodiny ?

- a) ano ,vždy
- b) ne, není to jejich starost
- c) někdy

12. Pokud Vaše dítě obdrží peníze například na narozeniny, za vysvědčení apod., odkládá si je ?

- a) ano, odkládá
- b) ne, většinou je utratí
- c) nevím

13. Pokud chce Vaše dítě nějakou drahou věc (značkové boty, mobilní telefon apod.), tak mu:

- a) přispěju
- b) nepřispěju
- c) někdy
- d) jiné.....

14. Pokud od Vás dítě žádá peníze, i přesto, že už své kapesné dostalo, dáte mu je ?

- a) ano
- b) ne
- c) někdy

15. Přivydělává si Vaše dítě na brigádě?

- a) ano
- b) ne

16. Dáváte Vašemu dítěti drobné odměny (např. menší finanční obnos atd.) za domácí práce?
- a) ano, vždy
 - b) ne, nikdy, domácí práce jsou samozřejmostí, za kterou se neplatí
17. Pokud jste se svými dětmi na společném výletě, kupují si suvenýry ze svého kapesného?
- a) ano
 - b) ne
 - c) někdy
18. Spoří/odkládá si Vaše dítě pravidelně peníze z kapesného?
- a) ano
 - b) ne
 - c) nevím
19. Nahrazování své nepřítomnosti s dětmi, drobnými dárky či penězi je:
- a) je to správné
 - b) je to zcela nevhodné
 - c) někdy to neuškodí
20. Platí si Vaše dítě svačiny z kapesného?
- a) ano, vždy
 - b) ne, na svačinu dostává peníze zvlášť
 - c) svačiny dostává doma
21. Platí si Vaše dítě, výdaje za mobil z kapesného?
- a) ano
 - b) ne
 - c) někdy
22. Setkali se Vaše děti ve školní výuce s problematikou finanční gramotnosti
- a) ano setkali
 - b) ne nesetkali
 - c) nevím
23. Je správné aby se ve škole vyučovala finanční gramotnost?
- a) ano, určitě je to velmi důležité
 - b) ne, postačí, pokud se to naučí doma od rodičů
 - c) nevím, neuvažoval/a jsem o tom

24. Myslíte si , že je vaše dítě finančně gramotné?

- a) ano je finančně gramotné
- b) ne není finančně gramotné
- c) nevím, neuvažovala jsem nad tím

25. Jaký postup využíváte k formování finanční gramotnosti Vašeho dítěte? (vypište)

.....
.....
.....
.....

